

FRITT VILT

**En undersøkelse om voldserfaringene
til kvinner i prostitusjon**

Av Ulla Bjørndahl og Bjørg Norli
Oslo, 2008

"Du er ikke menneske før du føler en annens smerte"
Buddha

Innhold

Forord – ny voldsundersøkelse	s. 4
Sammendrag	s. 5
1. Innledning	s. 6
1.1. Ulike former for vold	s. 7
1.2. Kulturell forståelse av vold	s. 8
1.3. Hvordan oppleves det å utsettes for vold?	s. 9
1.4. Bakgrunnen for undersøkelsen: Prostitusjonsmarkedet i dag	s. 10
1.5. Økt fokus på prostitusjon og menneskehandel	s. 12
1.6. Kriminalisering av sexkjøp	s. 12
1.7. Kunnskap om voldsutsatthet i prostitusjon	s. 13
1.8. Kunnskap om voldsutsatthet i samfunnet	s. 15
1.9. Hovedfunn fra Pro Sentrets voldsundersøkelse 2008	s. 16
2. Metode	s. 17
2.1. Valg av framgangsmåte	s. 17
2.2. Utvalg og representativitet	s. 18
2.3. Gjennomføring	s. 19
2.4. Begreper	s. 20
2.5. Utdfordringer knyttet til å tolke spørreskjemaene	s. 20
2.6. Underrapportering	s. 21
2.7. Etske refleksjoner	s. 22
2.8. Analyse	s. 22
3. ”Fordi mange menn dessverre betrakter oss som fritt vilt”	s. 23
3.1. Hva kvinnene er mest redd for	s. 23
3.2. Kvinnenes voldserfaringer i prostitusjon	s. 25
3.3. Kvinnenes voldserfaringer i prostitusjon siste år	s. 29
3.4. Hvilke faktorer gjør kvinner i prostitusjon særlig utsatt for vold?	s. 30
3.5. Kvinnenes erfaring med vold som ikke er knyttet til prostitusjon	s. 32
3.6. Hvilke faktorer gjør kvinner med prostitusjonserfaring særlig utsatt for vold som ikke er relatert til prostitusjon?	s. 35
4. ”Å leve vanlig i Estland kan være farligere enn å selge sex i Oslo”	s. 36
4.1. Utsettes kvinner i prostitusjon for mer vold enn kvinner uten prostitusjonserfaring?	s. 39
4.2. Kvinner med og uten prostitusjonserfaring og deres voldsutsatthet	s. 39
4.3. Vold – en del av jobben?	s. 42
4.4. Holdningene versus erfaringene	s. 43
5. Konsekvenser av kriminalisering	s. 45
5.1. Utsattheten for vold vil endre seg	s. 46
5.2. Utsattheten for vold vil ikke endre seg	s. 46
5.3. Hva tror Pro Sentret?	s. 47
6. Avslutning	s. 51
Vedlegg – Spørreskjema	s. 53
Kilder	s. 61

Ny voldsundersøkelse

Ja, kvinnene i prostitusjonen er mer utsatt for vold enn kvinner flest. 72 % av kvinnene i denne undersøkelsen sier de har vært utsatt for vold, trusler eller trakassering både i og utenfor prostitusjonen. Dette er mer enn dobbelt så mye som kvinner flest i Oslo.

Prostitusjonsmarkedet har i noen år vært gjennom store endringer; et stadig økende innslag av migrerende prostituerte, særlig fra Afrika og Øst Europa, en geografisk utvidelse av prostitusjonsarenaene, en mer organisert virksomhet, stor konkurranse og mer mobilitet. I det hele tatt et mer omskiftelig og hurtig tilpasset marked krever at vi kontinuerlig oppdaterer vår kunnskap for å kunne gi god og adekvat hjelp til de som selger sex.

Denne voldsundersøkelsen er et forsøk på å skaffe oss mer nøyaktig viten om voldsutsatthet blant kvinner i prostitusjon både for å sette inn tiltak nå men også for å forebygge en forverret situasjon etter 2009 hvor Norge innfører ny lov om forbud mot å kjøpe seksuelle tjenester.

Hensikten med den nye loven er naturligvis å begrense eller ødelegge markedet. Selv om noen kvinner vil benytte denne anledningen til å hoppe av karusellen, må vi være på vakt mot en forverring for de som av forskjellige grunner ikke kan eller vil slutte. Vår oppgave er å bistå og hjelpe kvinnene uavhengig av regelverk. Til det må vi mobilisere alle gode, humane krefter i samfunnet til en dugnad for å inkludere framfor å støte ut. Vi må gjøre vårt for at de som blir igjen i prostitusjonen ikke blir FRITT VILT.

Liv Jessen

Leder

En spesiell takk til alle kvinnene som delte sine erfaringer med oss.

Sammendrag

Dette er en rapport om hvilke erfaringer kvinner i prostitusjon har med vold, trusler og trakassering. Respondentene i undersøkelsen er kvinner som har kontakt med et eller flere av hjelpetiltakene for kvinner med prostitusjonserfaring i Oslo.

Hovedfunnene i undersøkelsen viser at mange av respondentene i undersøkelsen har opplevd vold. To tredjedeler av kvinnene oppgir at de har opplevd vold, trusler og trakassering i eller utenfor prostitusjon.

Halvparten av respondentene rapporterer om voldserfaringer knyttet til prostitusjon, og halvparten oppgir at de har opplevd vold som ikke er relatert til prostitusjon. Over en tredjedel av respondentene har opplevd vold relatert til prostitusjon det siste året.

Et viktig funn er at kvinnene har flere voldserfaringer som ikke er relatert til prostitusjon enn relatert til prostitusjon.

Volden kvinnene har vært utsatt for kan karakteriseres som grov og ofte svært grov. Voldsutøveren i tilfellene der volden er knyttet til prostitusjonen er i hovedsak ukjente kunder eller andre ukjente. Når respondentene har erfart vold som ikke er relatert til prostitusjon er utøver i hovedsak partner, men også bekjente og ukjente.

De kvinnene som rapporterer om mest vold er de som oppgir at de er rusavhengige.

Det er viktig å merke seg at denne undersøkelsen viser utsattheten for vold for kvinner med prostitusjonserfaring. Kvinnene har betydelig mer erfaring med voldsepisoder enn normalbefolkningen. Voldsepisoder er imidlertid ikke noe som tilhører prostitusjonshverdagen deres. Hvis man ser på antall "kundetreff" (for eksempel 5 hver dag 5 dager i uka) mot antall voldserfaringer (1-3 i løpet av prostitusjonsperioden) er vold heller unntaket enn regelen ved kjøp og salg av sex. Likevel antar vi at frykten for vold er noe som preger hverdagen til mange av kvinnene i prostitusjon.

I denne rapporten presenterer vi kun noen funn fra undersøkelsen. På sikt ønsker Pro Sentret å gi ut flere rapporter som tar for seg det øvrige materialet, som er omfattende og mangfoldig. Det vil blant annet være aktuelt å gå nærmere inn på de nasjonale og kulturelle variasjonene i materialet.

1 Innledning

Det finnes ingen allmenngyldig definisjon på hva vold er. Bruken av begrepet har endret seg gjennom historien. Mye av det som kalles vold i dag ble oppfattet på andre måter for noen få tiår siden. Fra opprinnelig å være nokså ensidig rettet mot aggressive handlinger, har vold i tiltagende grad blitt begrepsfestet også ut fra sine virkninger (Hjemdal, Pape og Stefansen 2004:10).

I dagens samfunn er vold et begrep vi bruker hyppig. De fleste har en formening om hva de oppfatter som vold. Vold er vanligvis forbundet med fysiske handlinger som slag og spark. Isdal (2000:36) argumenterer for at forståelsen av vold må utvides fra det rent fysiske og definerer vold på følgende måte: "Vold er enhver handling som retter seg mot en annen person gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil".

Subjektive opplevde krenkelser vil ikke alltid oppfattes som vold av omverden. Hjemdal, Pape og Stefansen (2004:11) argumenterer for en definisjon hvor vold defineres som "illegitime krenkelser av en persons integritet". Denne tar både hensyn til en subjektiv definisjon og til eksterne, normative vurderinger av voldens utlåtelse.

I vår undersøkelse valgte vi å konkretisere hva vi regnet som vold, trusler og trakassering ved å liste opp en rekke konkrete handlinger:

Trusler/tvang	Holdt fast	Dyttet på	Innestengt
Slått med knyttneve	Kløpet	Kastet ut av bil	Sparket
Slått med flat hånd	Lugget	Bitt	Kloret
Truet med våpen	Kvelertak	Voldtatt	Spyttet på
Ranet/ Forsøkt ranet	Brent	Uønsket befølt	Kalt skjellsord
Truet/ tvunget til sex som ikke var avtalt			

Respondentene fikk mulighet til å gi uttrykk for om det var noe annet enn det opplistede de oppfattet som vold eller om det var noe de ikke oppfattet som dette¹.

¹ For nærmere beskrivelse av hva respondentene definerte som vold eller ikke, se del 2 Metode.

1.1 Ulike former for vold

Isdal (2000:43-67) deler de ulike voldsformene han skisserer i sin definisjon av vold inn i fem undergrupper:

- **Fysisk vold** som en hver form for fysisk makt som gjennom at den smerter, skader, skremmer og krenker, påvirker et annet menneske til å slutte å gjøre noe det vil eller gjør noe mot sin egen vilje. Han argumenterer for at fysisk vold må betraktes som den mest grunnleggende voldsformen fordi det er en handling som rammer vår fysiske eksistens i den forstand at vi konkret kan oppleve redsel for egen ødeleggelse og død. Fysisk vold vil ofte ligge bak andre voldsformer og bidra til å forsterke effekten av disse.
- **Seksuell vold** som alle handlinger rettet mot en annen persons seksualitet, som gjennom at de smerter, skader, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil. Han hevder at den seksuelle volden kan være den mest psykologisk nedbrytende voldsformen fordi den rammer vår mest private og sårbare side.
- **Materiell vold** som alle handlinger rettet inn mot ting eller gjenstander, som gjennom at de virker skremmende eller krenkende, påvirker andre til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre som de vil. Han påpeker at materiell vold kan virke svært skremmende og krenkende særlig i de tilfeller hvor personen tidligere har utøvd fysisk vold.
- **Psykisk vold** som alle måter å skade, skremme eller krenke på som ikke er direkte fysisk i sin natur, eller måter å styre eller dominere andre på ved hjelp av en bakenforliggende makt eller trussel. Han deler psykisk vold inn i 7 undergrupper: direkte trussel, indirekte trussel, degraderende og ydmykende atferd, kontroll, utagerende sjalusi, isolering og emosjonell vold.
- **Latent vold** er vold som virker bare i kraft av sin mulighet. Han bruker følgende eksempel for å forklare hva han mener: Latent vold er når flere tusen Oslo-kvinner ikke går ut på byen fordi det har vært mange voldtekter i byen den siste tiden.

Vold utspiller seg i ulike situasjoner. I Isdals terapeutiske behandling av voldsproblemer velger han å dele voldsproblemene inn i fire kategorier (Isdal 2000:199-208):

- **Situasjonsvold** forekommer når voldsutøver opplever en form for avmakt i en situasjon, og den er nøye knyttet til opplevelsen av å ikke ha kontroll eller at han/hun føler seg truet eller overhørt. Problemet i situasjonsvold går i hovedsak ut på at utøver ikke tåler situasjonell avmakt uten å måtte gjøre noe med den. Situasjonsvoldens formål er i stor grad å gjenvinne kontrollen i situasjonen eller å finne en vei ut av noe en føler seg låst fast i. Denne typen voldsreaksjoner forekommer i alle typer sammenhenger.

- **Relasjonsvold** er vold som foregår i nære relasjoner eller maktsystemer. Som regel utøves den av noen som er sterkere eller har mer makt over noen som er svakere eller har mindre makt (eksempler er kvinne - og barnemishandling). Utøvere av denne typen vold vil vanligvis ikke vise tegn på voldsutøvelse i sitt liv ellers. Formålene med relasjonsvolden kan være styring og kontroll over andre innenfor et maktsystem, opprettholdelse og styrking av makt, samt selvstyrking.
- **Funksjonsvold** er vold som hjelper en til å oppnå goder en trenger eller å unngå straff. Volden brukes for eksempel til å oppnå anerkjennelse, samhørighet, posisjon, respekt, penger eller status, eller for å unngå ydmykelse, tap av ansikt eller tap av posisjon. Utøvere av funksjonsvold opplever at de kommer til kort enten personlig, økonomisk og sosialt, eller at de har livsbetingelser som hindrer dem i å realisere seg selv. Ved å utøve vold skapes både verdighet, identitet og livsinnhold, og volden blir det man trenger for å ha noe eller være en del av noe.
- **Traumevold** er vold som står i direkte forhold til tidligere alvorlige traumer og utløses når noe aktiverer tidligere traumatiske erfaringer. Dødsangst og panikk kan være følelser i forkant av voldsutøvelsen. Sammenliknet med annen vold er traumevold i langt mindre grad kontrollert av den som utøver den.

1.2 Kulturell forståelse av vold

Det finnes store variasjoner i holdninger til bruk av vold i ulike miljøer. Hvilke handlinger som regnes som legitime eller ikke vil variere mellom ulike grupper i befolkningen. Noen miljøer er åpenbart mer "voldsvennlige" enn andre, og det er trolig en sterk kjønnsdimensjon i folks normative vurderinger av vold (Hjemdal, Pape og Stefansen 2004:11). Isdal (2000:79) argumenterer for at maktforskjeller og store forskjeller mellom menns og kvinners rettigheter og muligheter fremmer vold, mens likestilling, rettferdighet og likeverd motvirker vold.

Det vil alltid være nyanser i maktbalansen mellom selgere og kjøpere på ulike prostitusjonsarenaer, men det er likevel rimelig å hevde at prostitusjonsmiljøet er preget av det Isdal argumenterer for som voldsfremmende: maktforskjeller og store forskjeller mellom menn og kvinners rettigheter og muligheter. Det er i hovedsak menn som kjøper sex og kvinner som selger. Kvinnene i prostitusjonen er sterkt stigmatisert og marginalisert av samfunnet. En del av de norske kvinnene som selger seksuelle tjenester er rusavhengige, har lav utdanning, lite jobberfaring og er avhengig av stor inntjening. De fleste utenlandske kvinnene kommer fra fattige land, har få eller ingen rettigheter i Norge, har en gjeld til bakmenn og forsørger familie i hjemlandet. Mennene som kjøper sex er for det meste helt vanlige menn med god økonomi (sammenlignet med kvinnene de kjøper sex av) og de lever i verdens rikeste land med et utbredt velferdssystem. De er den "usynlige parten" i prostitusjon og er dermed heller ikke like marginalisert som kvinnene.

Undersøkelsen vi har gjennomført bærer preg av at det finnes ulike kulturelle forståelser av vold. I bearbeidelsen av svarene var det kulturformidlere/ansatte fra Nadheim², PION³ og Pro Sentret som oversatte svarene fra russisk, thai og bulgarsk. Da vi kom til delen i undersøkelsen som omhandlet erfaringer med vold som ikke var knyttet til prostitusjon, diskuterte vi om de trodde det var en underrapportering her. Det var enighet om at mye av det vi i Norge definerer som vold fra familie, barnehage og skole, anses som oppdragelse i hjemlandet til flere av kvinnene. Mange har nok opplevd å få en ørefik eller et klaps på rumpa i oppveksten, men de tenker ikke på det som vold. Vår nigerianske kulturformidler bekreftet at dette også er vanlig i Nigeria. Tallene våre viser at få av respondentene fra Øst- Europa, Thailand og Nigeria rapporterer om vold som ikke er relatert til prostitusjon sammenlignet med Norge/Danmark. Om dette viser en underrapportering fra en del av de utenlandske kvinnene kan vi ikke si med sikkerhet. Mye kan tyde på at de fleste ikke har rapportert om tilfeller av vold (som for eksempel svaralternativet "holdt fast" eller "slått med flat hånd") i oppveksten selv om de ut fra vår (norske) forståelse har opplevd det.

1.3 Hvordan oppleves det å utsettes for vold?

Å utsettes for vold er i seg selv en avmaktsopplevelse fordi man blir utsatt for noe man ikke ønsker å utsettes for (Isdal 2000). Det er vanlig at den som utsettes for vold opplever volden sterkere, for eksempel mer voldsom eller skremmende, enn den som utøver volden. Dette kommer for det første av at de faktisk kjenner hvordan volden rammer, og for det andre at de opplever redsel. Utøver vil derimot ikke oppleve smerte og angst på samme måte som offeret; det vil snarere være aggresjon enn redsel. Når man er redd vil man føle seg liten, og opplevelsen vil preges av dette (Isdal 2000:145). Når man utøver sinne gjennom vold vil man derimot kunne føle seg stor og sterk. I tillegg vil den som utsettes for vold ofte få en følelsesmessig reaksjon i etterkant av volden, mens utøver gjerne har fått et følelsesmessig utløp gjennom selve voldsutøvelsen. Volden får på denne måten et annet tidsperspektiv og en annen rekkevidde for den det utøves vold mot enn det får for gjerningsmannen (Isdal 2000).

Vold har i utgangspunktet et potensial til å oppleves som et traume. Et traume er en overveldende opplevelse av tap av kontroll over en situasjon, og i ytterste forstand en opplevelse av redsel for å tape sitt liv (Isdal 2000:146). Grov vold vil nesten alltid oppleves som traumatisk, men det er viktig å merke seg at volden ikke trenger å være brutal for å bli et traume. Det avgjørende er hvor truet, skremt eller prisgitt man opplever seg i situasjonen.

Å utsettes for vold kan ha alvorlige følger. Sammenhengen mellom vold og PTSD⁴ er godt dokumentert. Det å ha opplevd vold som et traume kan også føre til at man havner i en kronisk beredskapstilstand både fysisk og psykisk, og at kroppen settes i en kontinuerlig spenningstilstand. Dette vil være nedbrytende over tid, og man ser at mennesker som lever eller har levd med vold ofte har varige fysiske og psykiske plager (Isdal 2000:147). Når man utøver eller utsettes for vold vil det ofte være et behov for å forstå volden.

² Nadheim er et tiltak under Kirkens Bymisjon i Oslo. Det er et kontaktsenter for norske og utenlandske kvinner med prostitusjonserfaring

³ Prostituertes Interesseorganisasjon i Norge

⁴ Post traumatisk stress lidelse

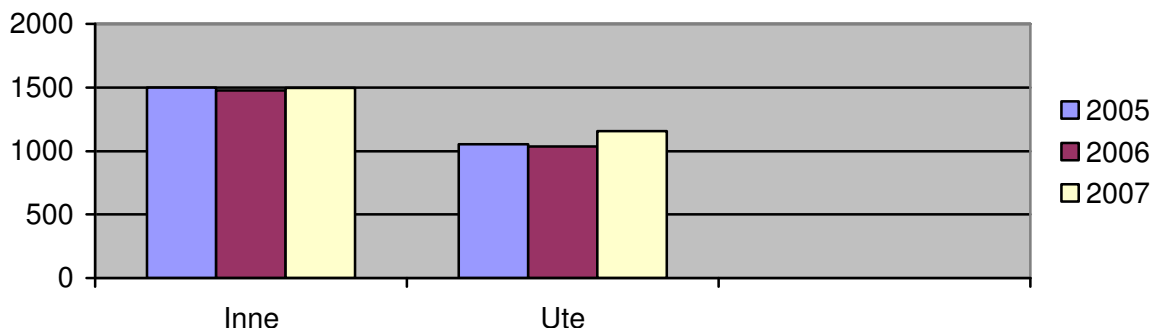
Isdal (2000) peker på at det finnes mange måter å forstå/ forklare vold på, og nevner blant annet skjebneforklaringer, usynliggjøring, normalisering, rettighetstenkning, overforenkling, eksternalisering, benektning, bagatellisering, minimalisering og fragmentering.

1.4 Bakgrunnen for undersøkelsen: Prostitusjonsmarkedet i dag

Under viser tabellen det totale prostitusjonsmarkedet i Norge⁵ i 2006 og 2007. Tallene representerer ulike personer.

	2006	2007
Gateprostituasjon Oslo	850	967
Gateprostituasjon Stavanger	49	68
Gateprostituasjon Bergen	137	122
Gateprostituasjon totalt i Norge	1036	1157
Annonsemarkedet i Norge	1500	1497
Total prostituasjon i Norge	2536	2654

Prostitusjonsmarkedet i Norge har endret seg betraktelig de siste årene ved at den norske andelen kvinner i prostituasjon er redusert, mens andelen utenlandske kvinner har økt. Samtidig med at andelen utenlandsk prostituasjon har økt i Norge, har det også vært en svak økning i gateprostituasjonen slik tabellen viser.

Som vi kan se av tabellen under dominerer de utenlandske kvinnene gateprostituasjonen i både Oslo, Bergeren og Stavanger.

Sted	2007	Norske	Utenlandske
Oslo	967	21 %	79 %
Stavanger	68	25 %	75 %
Bergen	122	43 %	57 %

⁵ Til denne statistikken må bemerkes at noe av økningen vi ser i gateprostituasjonen i Oslo kan skyldes at Pro Sentret har hatt en større aktivitet i 2007 enn i 2006 og derfor truffet flere. Tabellen viser kun personer vi har truffet. Videre er det ikke usannsynlig at gateprostituasjon finnes i andre byer enn de ovennevnte. Da det ikke finnes konkrete tall og/eller oversikter fra andre byer enn de tre nevnte, vil det kun bli gjetninger å anslå noe. Vi har altså holdt oss til de konkrete tallene som representerer prostituerte som vi kjenner ved navn. Når det gjelder annonseprostituasjon er den kartlagt på samme måte hvert år og er altså en kartlegging av enkeltpersoner, men ikke personer vi kjenner identiteten på.

I 2007 hadde Pro Sentret 1276 brukere fra 42 land, kun 321 av disse kom fra Norge (Pro Sentret 2008). Som vi ser fra tabellen utgjorde nigerianske kvinner den største gruppen med 386 personer, mens det var 114 kvinner fra Thailand og 113 fra Bulgaria.

Asia		Afrika		Sør Amerika og Karibien		Øst Europa		Vest Europa	
Thailand	114	Nigeria	386	Dominikanske Republikk	22	Bulgaria	113	Spania	11
Usbekistan	2	Ghana	3	Brasil	19	Estland	39	Sverige	7
Sør Korea	1	Liberia	1	Venezuela	3	Litauen	39	Finland	6
		Gabon	1	Argentina	1	Romania	48	Hellas	8
		Kamerun	2	Columbia	1	Albania	26	Portugal	2
		Somalia	2	Ecuador	2	Polen	18	Frankrike	1
		Niger	2	Peru	1	Tsjekkia	7	Italia	4
		Kenya	2			Russland	9	Danmark	10
						Latvia	6	Norge	321
						Moldova	2	Ukjent	20
						Hvite			
						Russland	1		
						Ukraina	4		
						Bosnia	1		
						Azerbajan	1		
						Ukjent	7		
Totalt	117		399		49		321		390

Når prostitusjonsmarkedet endrer seg er det behov for å tilegne seg ny kunnskap om de som befinner seg der. Kunnskapen vi hadde om kvinner i prostitusjon frem til 2000 har i hovedsak hatt fokus på sammenhengen mellom rus og prostitusjon (som "Bakgater" av Cecilie Høigård og Liv Finstad fra 1986) eller på sammenhengen mellom prostitusjon og sosial ulikhet (som "Når sex er arbeid" av May-Len Skilbrei fra 1998).

De siste årene har vi tilegnet oss mer kunnskap om utenlandsk prostitusjon blant annet gjennom "Sterke hovud og sterke hjerte" av Ellen Kristvik fra 2005, Pro Sentrets rapport "Utenlandsk prostitusjon i Oslo" av Bjørg Norli fra 2006, masteroppgaven "Unge jenter tilbys jobb i utlandet" av Irina Polyakova fra 2007 og Fafo-rapportene "Afrikanske drømmer på europeiske gater" av May-Len Skilbrei, Marianne Tveit og Anette Brunovskis fra 2006 og "Facing Return" av May-Len Skilbrei og Marianne Tveit fra 2007. Disse rapportene viser at situasjonen til de utenlandske kvinnene i prostitusjon ofte byr på andre utfordringer enn det de norske kvinnene har. De utenlandske kvinnene har sjelden problemer relatert til rus, men er ofte sårbare og marginalisert i det norske samfunnet ettersom de har lite kunnskap om norsk kultur, språk og lover/regler, og fordi de har få rettigheter i Norge. Mange har også familie de forsørger i hjemlandet og en del har stor gjeld til bakmenn.

Siden vi har fått mange utenlandske kvinner til prostitusjon i Norge synes Pro Sentret det er viktig at vi ser på hvilke voldserfaringer kvinnene har. Slik kunnskap kan bidra til å gi oss en større innsikt i hvilke problemstillinger de utenlandske kvinnene møter i prostitusjonen, og det kan gi oss en bedre forståelse av hvilke typer hjelp kvinnene trenger.

1.5 Økt fokus på prostitusjon og menneskehandel

Prostitusjonsmarkedet er presset, og tilstrømningen av utenlandske kvinner i prostitusjon har ført til en mer synlig gateprostitusjon, samt uro i miljøet og uro mellom kvinnene fra de ulike landene. Med økningen i antall utenlandske prostituerte i Norge har det også blitt et økt fokus på menneskehandel.

Samtidig med at prostitusjonsmarkedet har endret seg har den offentlige debatten økt og medias vinkling på problematikken har skiftet fra å beskrive prostitusjon som et sosialt problem til å fokusere på prostitusjon som et ordensproblem (Norli 2006b, Pro Sentret 2008). De prostituerte på sin side rapporterer om økt trakassering i det offentlige rom. Kvinnene forteller at de blir spyttet på og kalt skjellsord. I Bergen har vi sett at russen har kastet stein og egg, og skutt på de gateprostituerte med vannpistoler fylt med urin. Pro Sentret antar at økt fokus på prostitusjon og menneskehandel og den negative framstillingen av utenlandske kvinner i prostitusjon, kan ha ført til mer vold og trakassering.

Dette er grunnen til at vi på Pro Sentret finner det svært viktig å få dokumentert voldserfaringene til de som befinner seg i prostitusjon i Norge. Det er et behov for dokumentasjon på feltet i hele landet, men denne undersøkelsen vil kun belyse voldserfaringene til de kvinnene som befant seg i prostitusjon i Oslo i perioden august 2007 til januar 2008⁶.

1.6 Kriminalisering av sexkjøp

April 2007 vedtok regjeringspartiene at sexkjøp skal kriminaliseres i Norge. Pro Sentret og andre instanser som Kirkens Bymisjon, Sosial- og helsedirektoratet og PION har i sine høringsuttalelser til lovforslaget uttrykt en sterk bekymring for at volden vil øke mot de som er i prostitusjon når loven blir innført.

Det finnes lite systematisk dokumentasjon om hvorvidt volden mot de som er i prostitusjon har økt siden kriminalisering av sexkjøp ble innført i Sverige i 1999. En norsk arbeidsgruppe som på oppdrag fra Justisdepartementet i 2004 fikk ansvar for å gjennomgå den rettslige reguleringen av kjøp av sex i Nederland og Sverige påpeker at det i Sverige ikke har blitt systematisk registret vold mot de som er i prostitusjon, verken før eller etter innføringen av loven (Stridbeck, Kristiansen og Schei 2004). Rapporten konkluderer med at selv om man ikke har en tilstrekkelig dokumentasjon på om volden i prostitusjonen har økt og blitt grovere etter at loven ble innført, så sier de fleste intervjuete, både prostituerte, politi og hjelpearbeidere, at volden har økt og blitt grovere etter at loven ble innført (Stridbeck, Kristiansen og Schei 2004). De peker også på at kvinnene i prostitusjon uttrykker økt redsel og frykt for liv og helse etter at loven trådte i kraft.

Pro Sentret ser det som viktig å gjennomføre denne undersøkelsen i forkant av den kommende lovendringen i Norge. Ved å dokumentere hvilke erfaringer kvinnene har med vold nå, kan man gjennomføre en tilsvarende undersøkelse om noen år for å se om det rapporteres endringer og vurdere om de kan tilbakeføres til endringer i lovgivningen.

⁶ Se del 2 Metode for nærmere detaljer.

1.7 Kunnskap om voldsutsatthet i prostitusjon

Internasjonalt

Internasjonalt finnes det mange ulike rapporter som dokumenterer voldsutsatthet blant kvinner i prostitusjon. Sammenlignet med norske undersøkelser er bredden i utvalgene i undersøkelsene større med hensyn til nasjonalitet, prostitusjonsarenaer og rusbruk. Vi skal her kort nevne et par av disse.

I Voldtekstutvalgets rapport (NOU 2008:4, side 38) henvises det til en rapport av Melissa Farley med flere fra 2003. Det er en intervjuundersøkelse der 854 prostituerte fra 9 land (Canada, Tyrkia, Colombia, Tyskland, Sør-Afrika, Thailand, Tyrkia og Zambia) deltok. 63 % av respondentene i denne undersøkelsen hadde blitt utsatt for voldtekt i prostitusjonen. Farley har fått kritikk for at utvalget i undersøkelsen ikke er representativt (Weitzer 2005).

Vanwesenbeeck (1994) undersøkte levekårene til kvinner på forskjellige prostitusjonsarenaer i Nederland og konkluderte med at det er store forskjeller i opplevelse av kontroll over egen situasjon og grad av viktimisering. Kvinner i gateprostitusjonen hadde generelt dårligere utgangspunkt og opplevde mer vold enn kvinnene på innendørsmarkedet.

I 1999 ble det i Skottland gjennomført en undersøkelse blant 240 som jobbet i prostitusjon (Church, Henderson, Barnard og Hart 2001). 115 jobbet ute og 125 jobbet innendørs. Undersøkelsen viste at de som solgte sex på gaten var yngre, hadde en tidligere prostitusjonsdebut, hadde mer rusproblemer og opplevde betraktelig mer vold enn de kvinnene som jobbet innendørs. Blant de som jobbet ute rapporterte 81 % at de hadde opplevd vold fra kunder og 50 % at de hadde opplevd vold fra kunder de siste seks månedene. Av de som jobbet inne hadde 48 % opplevd vold fra kunder og 26 % det siste halvåret. På gaten var de vanligste voldsformene å bli slått, dyttet eller sparket (47 %), mens den vanligste voldsformen kvinnene erfarte på innemarkedet var voldtektsforsøk (17 %). Blant de som jobbet på gata hadde 28 % opplevd voldtektsforsøk, mens 22 % hadde blitt voldtatt vaginalt, 5 % voldtatt analt og 17 % tvunget til å utføre oralsex på kunden. Av de som jobbet inne hadde 2 % blitt voldtatt vaginalt, 6 % voldtatt analt og 3 % tvunget til å utføre oralsex på kunden. I denne undersøkelsen hadde 44 % av de som jobbet på gaten og 18 % av de som jobbet inne anmeldt vold til politiet en eller flere ganger.

Norge

I Norge har det blitt gjennomført noen undersøkelser om norske prostituertes voldsutsatthet. Disse undersøkelsene har i hovedsak hatt respondenter fra gateprostitusjon og de har vært/er rusavhengige. Under følger en kort beskrivelse av disse undersøkelsene.

Mødre og Engler. En evalueringsrapport av to tiltak for prostituerte i Oslo

I 1993 kom en bok som evaluerte Pro Sentret og Nadheim. I forbindelse med dette ble 38 kvinner intervjuet om sine voldsopplevelser i og utenom prostitusjon. 58 % hadde opplevd vold knyttet til prostitusjon. 37 % hadde opplevd vold fra kunder, 13 % hadde opplevd vold fra hallik og kunder, mens 3 % hadde vært utsatt for vold fra andre i prostitusjonsmiljøet. 66 % hadde opplevd vold i hjemmet eller nærmiljøet (Karlsen 1993).

Et varmt hjem i en kald hverdag

I Natthjemmets⁷ evalueringsrapport som ble gjennomført av Thomas Haaland i 1997 ble det registrert rapporterte voldshendelser mot kvinnene som besøkte Natthjemmet i perioden 1. oktober til 21. november 1996. Det ble i alt rapportert om 29 voldshendelser fra 17 av de 46 kvinnene som besøkte Natthjemmet i perioden. Kun 1 av de 29 voldshendelsene ble anmeldt.

Av de 46 kvinnene som besøkte Natthjemmet i den perioden voldshendelsene over ble registrert, rapporterte også 11 av kvinnene at de hadde vært utsatt for incest, 3 hadde erfart fysisk vold under oppveksten, 11 hadde opplevd vold fra ektefelle eller kjæreste og 32 hadde vært utsatt for vold eller voldtekt fra kunder minst en gang (Haaland 1997:24-25).

Voldsundersøkelse i Oslo 1999

I 1999 ble det foretatt en ny voldsundersøkelse i samarbeid med Grønland Politikammer, Oslo Legevakt, Pro Sentret og Natthjemmet. I april, mai og juni registrerte Pro Sentret og Natthjemmet den volden som de besøkende kvinnene hadde opplevd (Natthjemmet 2000). I denne 3 måneders perioden fikk tiltakene inn 46 voldsregistreringer. Voldstypene som ble registrert var: 10 voldtekter, 16 episoder med trusler eller tvang, 11 legemsfornærmelser med og uten personskade, 3 legemsfornærmelser med store personskader og 6 ran.

Legevakten hadde i samme periode fått henvendelser fra 4 kvinner med tilhørighet i prostitusjonsmiljøet og 2 kvinner med tidligere tilhørighet i prostitusjonsmiljøet. Oslo politikammer registrerte i samme periode 5 anmeldelser fra kvinner i prostitusjonsmiljøet. Verken de som hadde oppsøkt legevakt eller politi var registrert som voldsutsatte på Pro Sentret eller Natthjemmet i perioden.

Walk on the wild side. Om kvinner i gateprostitusjonen i Bergen og vold

I 2002 kom rapporten som tok for seg voldsepisoder registret på varmestuen til Utekontakten i Bergen i løpet av en 5 måneders periode. 56 personer besøkte varmestuen og 24 voldsepisoder relatert til prostitusjon ble registrert. Av de 24 episodene var utøver i 17 % av tilfellene en bekjent i rusmiljøet, 4 % kvinner og 79 % tilfeldig kunde, ukjent i bil eller ukjent forbipasserende. Volden kvinnene var blitt utsatt var følgende: 17 holdt fast, 7 truet/tvunget til sex som ikke var avtalt, 7 utsatt for trusler/tvang, 6 kvelertak, 5 ranet/forsøkt ranet, 5 slått med flat hånd, 5 sparket, 4 innestengt, 3 voldtatt, 3 bokset og 3 lugget. 2 av de 24 tilfellene av vold ble anmeldt, mens 3 kvinner tipset politiet anonymt. Det ble også foretatt intervjuer av 12 kvinner. 11 hadde vært utsatt for kundevold, og det ble fortalt om 40 episoder med vold og 44 ulike handlinger: 11 grov fysisk vold, 8 voldtekter, 6 voldtektsforsøk, 3 som gikk utover avtalen, 4 ran, 4 kunder som ikke ville betale etterpå, 3 innesperringer, 3 bruk av våpen og 2 drapstrusler.

Gjennomgående viser de utenlandske rapportene at kvinner i prostitusjon utsettes for mye vold og gateprostituerte er mer utsatt for vold, trusler og trakassering enn kvinner som selger sex på innemarkedet. Rapportene fra Norge har hatt et fokus på norske rusavhengige kvinner i gateprostitusjon og konkluderer med at kvinnene opplever mye vold og har en høy terskel for å anmelde forholdene.

⁷ Natthjemmet er et hjelpetiltak med overnattingstilbud for kvinner med rus og prostitusjonserfaring som drives av Kirkens Bymisjon i Oslo.

1.8 Kunnskap om voldsutsatthet i samfunnet

I 2004 kom boken "Den skjulte volden? En undersøkelse av Oslo-befolkningens utsatthet for trusler, vold og seksuelle overgrep" med Hilde Pape og Kari Stefansen som redaktører. I denne undersøkelsen hadde drøyt fire tusen menn og kvinner deltatt gjennom utfylling av spørreskjemaer. Respondentene var i alderen 24-55 år. Hensikten var å avdekke omfanget av volds- og overgrepsopplevelser, og å finne ut om ofrene hadde en tendens til å skille seg ut med hensyn til sosiodemografiske kjennetegn og ulike indikatorer på livsstil og levesett (Pape og Stefansen 2004:7). Ettersom dette er en undersøkelse om utsattheten i Oslo, og vår undersøkelse også er gjennomført i Oslo, er dette en undersøkelse som er sammenlignbar. I tillegg har Pape og Stefansen fokus på vold generelt, ikke bare i nære relasjoner, noe vi også har hatt i vår undersøkelse. Vi vil derfor sammenligne denne undersøkelsen med vår selv om ikke alle resultatene er sammenlignbare. Resultatene i Pape og Stefansen (2004:7-9) sin undersøkelse viste at:

- 56 % av mennene, og 38 % av kvinnene hadde mottatt alvorlige voldstrusler og/eller blitt utsatt for grov fysisk vold én eller flere ganger etter fylte 16 år. 9 % av mennene og 8 % av kvinnene hadde vært utsatt for dette det siste året.
- Andelen ofre for vold varierte mellom ulike områder i Oslo, og var høyest i sentrumsnære deler av Oslo og lavest i sentrumsfjerne områder på vestkanten. Det var relativt mange flere ofre i vanskeligstilte grupper enn i utvalget for øvrig. Andelen ofre var markant forhøyet blant personer som ofte drakk seg beruset.
- I all hovedsak var det menn som utøvde vold mot både kvinner og menn.
- Kvinner var i langt større utstrekning enn menn blitt viktimisert fra partner eller tidligere partner. Betydelig flere menn enn kvinner hadde blitt truet eller påført vold fra en fremmed. Andelen ofre for vold fra fremmede gjerningspersoner var betydelig høyere i vanskeligstilte grupper enn i resten av utvalget.
- 12 % av kvinnene og 3 % av mennene hadde noen gang blitt utsatt for grov vold fra partner. For begge kjønn var utsatthet for partnervold nært relatert til lav utdanning, dårlig økonomi, svak tilknytning til arbeidsmarkedet samt avhengighet av offentlige stønader.
- 16 % av kvinnene og 2 % av mennene oppga å ha blitt truet/tvunget til sex, utsatt for voldtekt eller voldtektsforsøk minst en gang etter fylt 16 år. I løpet av det siste året hadde 2 % av kvinnene opplevd dette, og nesten ingen av mennene. Voldsutøver var i disse tilfellene fremmede, bekjente og partnere. De som hadde vært utsatt for seksuell vold hadde også forhøyet forekomst av andre voldsopplevelser, både i barndommen og i voksen alder.
- Ca 17 % av mennene og kvinnene oppga at de en eller flere ganger hadde kontaktet politi, fagfolk eller hjelpeinstanser på grunn av egne offeropplevelser. Politi og legevakt var de instansene flest hadde hatt kontakt med. Ofre som ikke hadde søkt hjelp skilte seg ikke fra dem som hadde kontaktet fagfolk eller hjelpeinstanser når det gjaldt alder, utdanning, indikatorer på økonomiske levekår eller opplevelse av eget sosialt nettverk.

Når det gjelder omfang av voldtekt i Norge varierer tallene betydelig (NOU 2008:4, side 35). At tallene spriker gjør det vanskelig å anslå hvor mange som voldtas hvert år i Norge. Estimater til voldtektsutvalget "Fra ord til handling. Bekjempelse av voldtekt krever handling" (NOU 2008:4) er at mellom 8000 og 16000 personer opplever voldtekter eller voldtekstforsøk hvert år. Utvalget peker også på at det er noen grupper som er mer utsatt for voldtekt enn andre, særlig de som befinner seg i prostitusjon.

1.9 Hovedfunn fra Pro Sentrets voldsundersøkelse 2008

- **72 % av respondentene oppgir at de har opplevd vold, trusler og/eller trakassering i eller utenfor prostitusjon.**
- **52 % av respondentene oppgir at de har opplevd vold relatert til prostitusjon.**
- **35 % av respondentene oppgir at de har opplevd vold i forbindelse med prostitusjon det siste året.**
- **Av de 11 rusavhengige kvinnene som har deltatt i undersøkelsen har 10 opplevd å ha blitt utsatt for vold.**
- **51 % av respondentene oppgir at de har opplevd vold som ikke er relatert til prostitusjon.**
- **Kvinnene har flere voldserfaringer som ikke er relatert til prostitusjonen enn relatert til prostitusjonen.**
- **Volden kan karakteriseres som grov, ofte svært grov.**
- **Voldsutøveren i tilfellene der volden er knyttet til prostitusjon er i hovedsak ukjente kunder eller andre ukjente på gata/i bil.**
- **Voldsutøveren i tilfellene der volden ikke er knyttet til prostitusjon er i hovedsak partner, men mange oppgir også å ha opplevd vold fra bekjente og ukjente.**

Denne undersøkelsen viser *utsattheten for vold for kvinner med prostitusjonserfaring*. Kvinnene har betydelig mer erfaring med voldsepisoder – til dels grove - enn normalbefolkningen. Voldsepisoder tilhører ikke prostitusjonshverdagen deres. Likevel antar vi at frykten for vold er noe som preger hverdagen til mange av kvinnene i prostitusjon.

2

Metode

Denne rapporten belyser hovedfunnene fra vår spørreundersøkelse om hvilke erfaringer kvinner i prostitusjon har med vold, trusler og trakassering. Den inneholder ikke en dypere analyse av svarene og har ikke et vitenskapelig preg. Rapporten inneholder derimot en systematisert fremstilling av enkelte funn med korte drøftinger av resultatene. Materialet vi har innsamlet er såpass stort at vi i denne rapporten kun presenterer noen av resultatene fra undersøkelsen.

2.1 Valg av framgangsmåte

Hvordan man velger å gå fram for å gjennomføre et prosjekt vil i stor grad være avhengig av prosjektets målsetting og hva slags informasjon man ønsker å få tak i. Formålet med denne undersøkelsen har vært å kartlegge hvilke erfaringer kvinner i prostitusjon har med vold, trusler og trakassering. Vi ønsket å få kunnskap om de voldserfaringene kvinnene har knyttet til prostitusjon, samt de erfaringene de har med vold som ikke er relatert til prostitusjon. For å få et slags "tilstandsbilde" av volden i prostitusjonsmiljøet ønsket vi kunnskap om hvilke voldsopplevelser kvinnene har hatt i forbindelse med prostitusjon det siste året. Vi ønsket også å få kunnskap om hvilke tanker kvinnene selv har om vold, og hvilke tiltak de ønsker skal utarbeides. Med bakgrunn i dette valgte vi å dele undersøkelsen inn i fem deler:

1. Personlig informasjon
2. Erfaringer med vold, trusler og trakassering knyttet til prostitusjon det siste året
3. Generelle erfaringer med vold, trusler og trakassering knyttet til prostitusjon
4. Erfaringer med vold, trusler og trakassering ikke knyttet til prostitusjon
5. Hvilke tanker og vurderinger kvinner i prostitusjon har om deres utsatthet for vold, trusler og trakassering

Prosjektet hadde verken tid eller ressurser til å foreta dybdeintervjuer av kvinnene for å kartlegge deres tanker om og erfaringer med vold, trusler og trakassering. Vi valgte derfor å utarbeide et spørreskjema og tok utgangspunkt i skjemaet som ble brukt i undersøkelsen: "A walk on the wildside" som Utekontakten i Bergen utarbeidet i 2002. Alle ansatte på Pro Sentret fikk anledning til å gi tilbakemelding på spørreskjemaet. Det samme gjorde Elisabeth Hesselberg, en bachelorstudent i kriminologi som hospiterte her høsten 2007, Liv Finstad, studentens veileder fra Institutt for kriminologi og retts sosiologi på UiO, og May-Len Skilbrei, koordinator for forskning på menneskehandel ved Fafo. Vi fikk også flere av Pro Sentrets brukere til å se på utkastet og komme med forslag til endringer.

I utarbeidelsen av spørreskjemaet var vi opptatt av at det skulle være flest lukkede spørsmål⁸ der man kun skulle krysse av på svaralternativer. Dette fordi det går raskt å svare på lukkede spørsmål, og fordi undersøkelsen standardiseres ved at respondentene får de samme svarkategoriene å velge mellom (Ringdal 2000: 264-265).

I del 2, 3 og 4 benyttet vi oss av flest lukkede spørsmål, men vi hadde også et svaralternativ som het "annet" der man kunne skrive inn egne formulerte svar. I del 5 kombinerte vi bruken av åpne⁹ og lukkede spørsmål. I flere av spørsmålene kunne man krysse av på svaralternativer og samtidig oppgi en begrunnelse for svaret. Noen av spørsmålene i denne delen var helt åpne.

2.2 Utvalg og representativitet

Prosjektets studiepopulasjon består av personer med prostitusjonserfaring som oppholder seg i Norge. Pro Sentret antar at i løpet av et år er det et sted mellom 2500 og 3000 personer som selger seksuelle tjenester her til lands. I tillegg til disse består studiepopulasjonen av personer som har prostitusjonserfaring, men som ikke lenger selger sex. Det finnes ingen tall på hvor stor denne gruppen er.

En studiepopulasjon av denne størrelsen gjør det påkrevet å finne fram til et utvalg. Vi valgte derfor å kontakte samtlige prostitusjonstiltak i Norge for å spørre om de ville delta i undersøkelsen. Samtidig tilbød vi oss å systematisere svarene hvis tiltakene ønsket det, men foreslo også at de kunne lage sin egen rapport og at vi kunne sammenligne svarene ved en senere anledning. Kun Nadheim og Natthjemmet i Oslo meldte sin interesse for å delta. Undersøkelsens utvalg avgrenser seg dermed til å gjelde kvinner med prostitusjonserfaring som har kontakt med prostitusjonstiltak i Oslo. Pro Sentret har anslått at det i 2007 var cirka 1800 personer i Oslo som solgte seksuelle tjenester. Hvor mange som har prostitusjonserfaring, men som ikke lenger selger sex vites ikke. Tar vi utgangspunkt i antall personer aktive i prostitusjon i Oslo, har Nadheim og Pro Sentret kontakt med henholdsvis 51 % og 72 % av disse. Mange kvinner benytter seg imidlertid av begge tilbudene og blir registrert som brukere begge steder.

95 kvinner besvarte undersøkelsen, 57 fra Pro Sentret, 20 fra PION, 17 fra Nadheim og 1 fra Natthjemmet. Samtlige respondenter har følgelig blitt rekruttert av prostitusjonstiltak eller personer tilknyttet prostitusjonstiltak i Oslo, ved at ansatte aktivt har spurt kvinnene om de ville delta i undersøkelsen. Kvinnene kommer fra 14 ulike land: Norge, Thailand, Nigeria, Estland, Bulgaria, Danmark, Latvia, Romania, Dominikanske republikk, Russland, Litauen, Brasil, Albania og Polen. Tre stykker har kun svart at de kommer fra Europa, Sør-Amerika og Øst-Europa. Disse nasjonalitetene gjenspeiler de store brukergruppene til Pro Sentret i 2007 som var Nigeria (30 %), Norge (25 %), Balkan/Øst-Europa (25 %) og Asia/Sør-Amerika/Karibien (13 %). Også på Nadheim representerte disse nasjonalitetene/regionene de største brukergruppene i 2007.

⁸Lukkede spørsmål i spørreundersøkelser innebærer at alle svaralternativer listes opp slik at respondenten kan krysse av ved det aktuelle alternativ (Ringdal 2000). Normalt skal spørsmålene stilles slik at bare et svaralternativ kan velges.

⁹Åpne spørsmål innebærer at respondenten selv skal formulere svaret. På denne måten unngås stivheten i lukkede spørsmål, og åpne spørsmål resulterer ofte i rik og nyansert informasjon (Ringdal 2000: 265).

Det relative forholdet mellom antall respondenter og antall brukere på Pro Sentret viser en klar overrepresentasjon av svar fra respondenter fra Asia/Sør-Amerika/Karibien (25 %), og en klar underrepresentasjon av nigerianske respondenter (16 %). Det er også en liten overrepresentasjon av norske/danske respondenter (34 %), mens forholdet mellom antall respondenter fra Balkan/Øst Europa (25 %) samsvarer med antallet brukere på Pro Sentret fra dette området.

Fordelingen av hvilken arena respondentene oppgir at de arbeider på, gjenspeiler den fordelingen vi antar at det norske prostitusjonsmarkedet har, der majoriteten med cirka 60 % jobber inne mens 40 % arbeider ute.¹⁰ De siste årene har vi imidlertid sett en tendens til at det gradvis blir en større overlappning mellom ute- og innemarkedet.

¹¹ Av de 95 respondentene som deltok i vår undersøkelse svarte 37 % at de jobber/har jobbet med prostitusjon på innemarkedet¹², 25 % oppga at de jobber på gata og 34 % svarte at de jobbet både ute og inne. Videre oppga 64 % av respondentene at de var aktive i prostitusjon på undersøkelsestidspunktet, 24 % svarte at de ikke var aktive og 12 % besvarte ikke spørsmålet. 12 % svarte at de bruker rusmidler. Når det gjelder respondentenes alder er denne relativt høy med 36 år som et gjennomsnitt. Yngste deltaker var 18, 5 år, mens eldste var 63 år. Kvinnene fra Nigeria og Øst-Europa er gjennomgående yngre enn kvinnene fra Norge og Thailand/Latin-Amerika med en gjennomsnittsalder på henholdsvis 29 og 30 år, mot 38 og 44 år.

Et problem med utvalget kan være at en del av de som ble forespurt om deltakelse valgte å ikke delta fordi de trodde det var en undersøkelse som kun rettet seg mot de som hadde opplevd vold, trusler eller trakassering. Vi kan ikke med sikkerhet si om dette har ført til at noen som ikke har opplevd vold lot være å delta.

Ovennevnte forhold skaper en skjevhet i utvalget. Denne undersøkelsens utvalg er således ikke representativ i statistisk forstand. Funnene som gjøres i dette prosjektet kan således ikke generaliseres. De gir likevel et godt bilde av hvilke erfaringer personer som er eller har vært i prostitusjon har med vold, trusler og trakassering. Når det gjelder reliabiliteten¹³ i undersøkelsen ser vi ingen grunn til at svarene ikke skal være pålitelige ettersom disse er forankret i kvinnenes subjektive opplevelse av vold, trusler og trakassering og deres erfaringer på dette området. Denne er ikke nødvendigvis dekkende for den objektive sannheten.

2.3 Gjennomføring

I august 2007 var spørreskjemaet ferdigstilt på norsk. Spørreundersøkelsen hadde en forside¹⁴ som var et informasjonsskriv som opplyste om undersøkelsens formål, hva undersøkelsen spurte om, at deltakelsen var anonym og hva vi la i begrepene vold, trusler og trakassering. For at flest mulige av våre brukere skulle ha anledning til å svare på undersøkelsen valgte vi å oversette skjemaet til engelsk, bulgarsk, russisk og thai.

¹⁰ Pro Sentrets årsrapport for 2006 og 2007

¹¹ Pro Sentrets årsrapport for 2007

¹² Med "innemarkedet" mener vi prostitusjon der kontaktetableringen mellom selger og kjøper skjer gjennom annonsering.

¹³ Relabilitet henviser til hvor pålitelig resultatene er (Kvale 2001:47).

¹⁴ Se vedlegg 1

På Pro Sentret erfarte vi tidlig at det var vanskelig å få kvinnene til å delta i undersøkelsen ettersom spørreskjemaet var langt (10 sider tilsammen) og tok opp et vanskelig tema. Både ansatte, studenter og frivillige gjorde kvinnene oppmerksom på undersøkelsen og alle som deltok fikk valget mellom å fylle ut skjemaet selv eller å få hjelp med utfyllingen. Kulturformidlere var viktige i arbeidet med å få de utenlandske kvinnene til å delta i undersøkelsen. På innemarkedet ble skjemaet delt ut ved besøk fra ansatte på Pro Sentret eller PION og samlet inn ved neste besøk.

Ved årsskiftet 2007/2008 satt vi strek for innsamlingen av skjemaer. Ansatte fra Pro Sentret, Nadheim og PION oversatte svarene fra engelsk, bulgarsk, russisk og thai til norsk. Våren 2008 har blitt brukt til å systematisere og analysere svarene, samt skriving av rapporten.

2.4 Begreper

Hva man legger i begrepene vold, trusler og trakassering er ikke entydig. Derfor valgte vi i informasjonsskrivet å liste opp hva vi la til grunn for begrepene i denne undersøkelsen¹⁵. Respondentene fikk mulighet til å svare på om det var noen av definisjonene våre som de ikke regnet som vold eller trusler. De fleste svarte at de var enige i våre definisjoner, mens enkelte svarte at å bli kalt skjellsord var å tøye definisjonen litt langt. Noe vi ikke spurte om, men som flere kommenterte på, var handlinger som ikke var inkludert i vår definisjon av vold, men som respondentene mente burde ha vært det. Dette var psykisk terror/møte med psykopater og drapsforsøk/drap. Vi er enige i at dette burde ha vært med i vår opplisting av hva vi la til grunn for begrepene, samt blant våre svaralternativer.

For en gjennomgang av sentrale begreper vises det til kapittel 1.

2.5 Utfordringer knyttet til å tolke spørreskjemaene

I informasjonsskrivet på første side i undersøkelsen¹⁶ skrev vi følgende om utfylling av skjemaet: "På de spørsmålene der det står ulike alternativer setter du en ring rundt svaret ditt. På spørsmålene som har en prikkete linje etter seg skriver du svaret ditt på den prikkete linjen. Har du spørsmål om undersøkelsen eller trenger hjelp til å fylle ut skjemaet kan du spørre en av de ansatte om hjelp".

I noen tilfeller ser vi at respondentene ikke har fylt ut skjemaet i tråd med anvisningen. På spørsmål der respondentene fikk opplyst at de skulle sette ring rundt fem alternativer ser vi at enkelte likevel har krysset av for flere. I slike tilfeller valgte vi å registrere alle svarene ettersom det var umulig for oss å vite hvilke av alternativene de mente var mest belastende. I andre tilfeller hadde respondentene strøket over de alternativene som ikke passet. I slike, og lignede tilfeller, forstod vi fort logikken i svarene.

I noen skjemaer var det ikke overensstemmelse mellom svarene. For eksempel svarte noen "nei" på spørsmålet om de hadde opplevd vold, trusler eller trakassering knyttet til prostitusjon det siste året (i del 2), men krysset av på antall voldserfaringer, hva de hadde opplevd, hvem som hadde hjulpet dem og så videre.

¹⁵ Se vedlegg 1

¹⁶ Se vedlegg 1

I slike, og liknende tilfeller, valgte vi å krysse av på "ja" på spørsmålet om de hadde opplevd vold, trusler eller trakassering når svarene ble lagt inn i databasen.

Noen av deltakerne valgte å ikke svare på enkelte spørsmål. Vi har derfor ikke svar på alle spørsmålene fra de 95 personene som deltok i undersøkelsen. At ikke alle svarene har en høy svarprosent medfører at resultatet på disse spørsmålene ikke gjenspeiler alle deltakernes svar, men kun hva den enkelte respondent faktisk har opplevd.

Når respondentene skulle svare på om de solgte sex inne, ute eller både inne og ute merket vi at de la ulik mening i disse begrepene. På Pro Sentret definerer vi "inne" og "ute" med utgangspunktet i hvor kontaktetableringen mellom kjøper og selger skjer. "Inne" innebærer at kontaktetableringen skjer gjennom annonsering, mens "ute" innebærer at kontaktetableringen mellom kjøper og selger skjer ansikt til ansikt i det offentlige rom. I ettertid ser at vi at vi burde ha presisert dette i undersøkelsen, selv om det er vanlige muntlige begreper i prostitusjonsmiljøet.

Tar man utgangspunkt i Pro Sentrets definisjon er vår erfaring at mange, som i undersøkelsen oppgir at de jobber "både inne og ute", i realiteten kun jobber "ute". Dette fordi kvinnene ikke annonserer. De kaller likevel prostitusjonsvirksomheten for "inne" fordi de reiser sammen med kunden til et hotell eller leilighet etter å ha etablert kontakt med han på gata, eller de møter kjente kunder på andre steder enn i det offentlige rom.

Vi kjenner også til at noen både selger sex på gata og annonserer. Ettersom vi ikke hadde presisert hva vi mente med "ute" og "inne" da vi stilte spørsmålet i undersøkelsen, har vi valgt å la svarene stå slik respondentene har oppgitt.

2.6 Underrapportering

I utgangspunktet forsøkte vi å forebygge underrapportering ved å konkretisere hva som ble regnet som vold, trusler og trakassering i spørreskjemaet. Det er nok gode muligheter for at underrapportering likevel har forekommet, men det er umulig å anslå omfang. Nedenfor skisseres forhold som kan ha bidratt til underrapportering.

Selv om vi tydelig presisterte hva vi la i begrepene vold, trusler og trakassering, har trolig de fleste svart på spørsmålene med utgangspunkt i sin egen tolkning av disse begrepene. I denne undersøkelsen har vi definert vold, trusler og trakassering i ganske vid forstand. Enkelte av respondentene har muligens erfaringer de ikke rapporterer om, ettersom de vil legge en mer snever definisjon til grunn for sine svar.

En del av respondentene synes spørsmålene var ubehagelig å svare på. Vi erfarte at enkelte av Pro Sentrets brukere svarte at de ikke hadde opplevd vold, til tross for at vi viste at de hadde det. I disse tilfellene valgte vi å ikke minne dem på hendelsene. Dette valget tok vi av flere grunner. For det første var det viktig å ikke legge føringer på hva folk ønsket å rapportere. For det andre var det mulig at personen ikke svarte på spørsmålet fordi dette var episoder de hadde glemt eller ønsket å glemme. Vi mener det ville være galt å blande oss opp i hva personen på dette tidspunktet ønsket å formidle.

Vi kan også anta at for enkelte er vold noe som preger hverdagen såpass mye at de, i en undersøkelse som denne, ikke vil se på det som naturlig å rapportere inn episoder som for eksempel dytting eller å bli kalt skjellsord. Noen vil nok se på slike tilfeller som en "filleting" og kun rapportere inn grovere episoder av vold.

Det er viktig å presisere at vi ikke med sikkerhet kan fastslå at det ikke kan ha forekommet en overrapportering i form av at en del av de som ikke har opplevd vold kan ha avstått fra å delta i undersøkelsen.

2.7 Ethiske refleksjoner

Å gjennomføre en undersøkelse om vold, trusler og trakassering innebærer at man må spørre mennesker om vanskelige og ubehagelige opplevelser. Å gjennomføre en slik type undersøkelse blant personer som allerede er marginaliserte og som ofte har store belastninger i hverdagen, byr på etiske utfordringer. Det var derfor viktig å finne en god balansegang mellom hvordan vi skulle dokumentere kvinnenes voldserfaringer og samtidig verne dem mot å "gjenoppleve" vanskelige episoder i livet.

Dette ble blant annet gjort ved å utforme spørreskjemaet slik at respondentene i størst mulig grad kunne krysse av på svaralternativer og på den måten slippe lange beskrivelser av vonde opplevelser. Det var også viktig at skjemaet hadde en "myk start" med utfylling av personlig informasjon, og en avslutning hvor respondentene ikke trengte å beskrive egne erfaringer, men hvor de kunne dele sine egne tanker og mestringsstrategier, samt komme med kommentarer og forslag.

Tilbakemeldingene på undersøkelsen har variert. Flere sier at de setter pris på at vi setter fokus på et viktig tema, et tema som omverden bør få vite mer om. Vi har forsøkt å ikke presse noen til å delta, og vi har respektert at folk har sagt nei. Det kan likevel være at noen har følt at de "skylder" oss å delta ettersom de er avhengige av assistanse fra prostitusjonstiltakene i hverdagen. Enkelte av respondentene har gitt tilbakemeldinger på at de "gjenopplevde" en del vanskelige opplevelser, men at de samtidig følte at de fikk bearbeidet noen av disse gjennom deltakelse i undersøkelsen. Andre har uttrykt misnøye med å ha "gjenopplevd" vanskelige episoder og har gitt uttrykk for at deltakelsen gjorde at de følte at de ble utsatt for et nytt overgrep. Nettopp med tanke på at deltakelse i undersøkelsen kunne føre til retraumatisering, etablerte vi ved oppstart en rutine hvor alle som besvarte undersøkelsen fikk tilbud om å snakke med noen i etterkant hvis de ønsket det. Vedkommende kunne bli henvist til en ansatt ved prostitusjonstiltakene, eller til andre profesjonelle hjelpere hvis det var ønskelig.

2.8 Analyse

All bearbeiding av data i dette prosjektet har foregått manuelt. Alle svarene i spørreskjemaene har blitt lagt inn i en database, hvor tabellene viser frekvensfordelingen på de ulike spørsmålene. Svarene på de ulike spørsmålene har deretter blitt sortert og kvantifisert. Svarene på de åpne spørsmålene i spørreundersøkelsen har blitt skrevet ut og kategorisert.

3

”Fordi mange menn dessverre betrakter oss som fritt vilt”

Det er en kjent antakelse at kvinner som selger seksuelle tjenester opplever mye vold i prostitusjonen fordi de er en sårbar og marginalisert gruppe. En annen kjent antakelse er at det er kvinnenes tidlige erfaringer med seksuelle overgrep, vold og/eller voldtekt som av ulike grunner har ført dem inn i prostitusjonen. Med denne undersøkelsen forsøker vi verken å bekrefte eller avkrefte disse antakelsene. Vi ønsket imidlertid å tilegne oss kunnskap om hvilke voldserfaringer kvinner med prostitusjonserfaring har, og hva de selv tenker om vold, trusler og trakassering både i og utenfor prostitusjon. I det kommende vil vi presentere og kort drøfte noen av resultatene fra spørreundersøkelsen.

3.1 Hva kvinnene er mest redd for

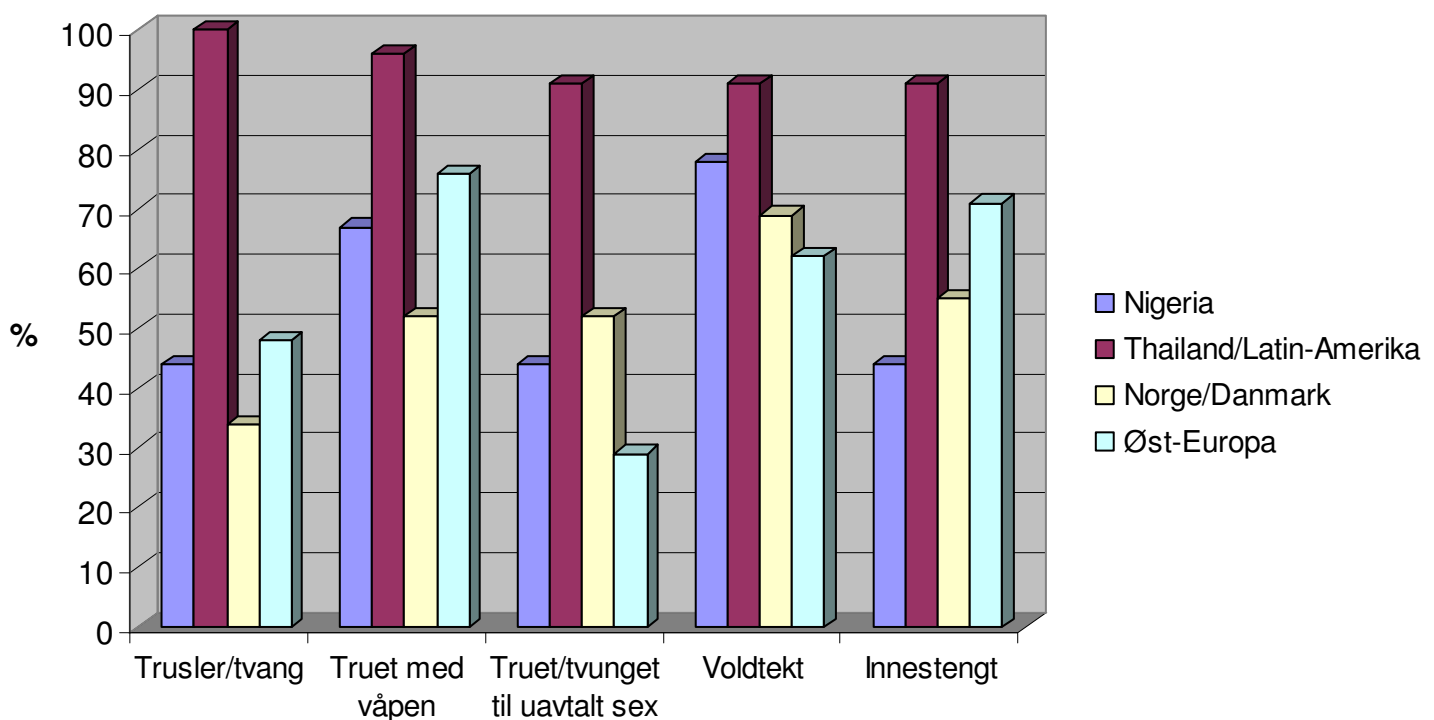
Kvinner som selger seksuelle tjenester er en utsatt og sårbar gruppe. Å være aktiv i prostitusjon innebærer å være i en situasjon som er preget av usikkerhet omkring hva det neste møte vil innebære. Kvinner i prostitusjon er ofte flinke til å vurdere hvorvidt kunden er en person de vil ta sjansen på å bli med eller ikke. Dette til tross, hver ny kunde kan representere en potensiell vanskelig, ubehagelig og kanskje farlig situasjon. Vi spurte derfor kvinnene om hva de er mest redd for og hvilke type vold, trusler og trakassering de oppfatter som mest belastende.

86 % av respondentene svarte på dette spørsmålet. 74 % oppgir at de er mest redd for voldtekt, 72 % av respondentene er redd for å bli truet med våpen, og det samme antallet er redd for å bli innestengt. Henholdsvis 56 og 57 % av respondentene er redd for å bli truet/tvunget til sex som ikke var avtalt eller bli utsatt for trusler og tvang i sin alminnelighet. Med unntak av det å bli truet med våpen er dette, ikke overraskende, voldshandlinger som er nært relatert til det å inngå i en kommersiell seksuell relasjon.

Hvilke voldshandlinger kvinnene opplever som mest belastende og således er mest redd for varierer ikke stort med hvilken arena de jobber på. Følgende fem voldshandlinger er kvinner som jobber på innemarkedet mest redd for: voldtekt, dernest å bli truet med våpen, å bli truet/tvunget til uavtalt sex, trusler/tvang og bli innestengt. Dette samsvarer med resultatene for alle kvinnene uavhengig av arena. I gateprostitusjonen er kvinnene mest redd for å bli voldtatt, dernest for å bli truet med våpen, for trusler/tvang, for kvelertak og for å bli holdt fast. De kvinnene som har oppgitt at de både jobber inne og ute er mest redd for å bli innestengt, dernest er de redd for å bli truet med våpen, for å bli brent, for kvelertak og for å bli truet til uavtalt sex. Siden variasjonene er så små er det liten grunn til å tro at de voldshandlingene kvinnene er mest redd for er relatert til arenaen de jobber på.

Heller ikke de voldshandlingene kvinnene er minst redd for kan i særlig stor grad knyttes til arbeidsarena, med unntak av å bli kastet ut av bil, som kvinnene på innemarkedet naturlig nok er minst redd for. Kun 3 % av respondentene fra innemarkedet oppgir at de er engstelig for dette mens, 22 % av respondentene fra utemarkedet og 43 % av de som jobber både inne og ute er redd for å bli kastet ut av bil. Respondentene er minst redd for å bli kløret, kløpet, sparket og kalt skjellsord. Dette er også de voldshandlingene de finner minst belastende uavhengig av hvilken prostitusjonsarena kvinnene jobber på.

Deler vi respondentene inn i grupper etter nasjonalitet ser vi at de voldshandlingene kvinnene finner mest belastende, og som de er mest redd for, i større grad varierer. Tar vi utgangspunkt i de fem voldshandlingene alle respondentene sett under ett er mest redd for får vi nasjonale variasjoner slik de kommer fram i tabellen nedenfor. Disse voldshandlingene utgjør imidlertid ikke fem på topp for alle nasjonalitetene når vi ser på gruppene hver for seg. De nigerianske kvinne oppgir for eksempel at de er mer redd for kvelertak enn for å bli innestengt, for trusler/tvang og for å bli truet/tvunget til uavtalt sex. Norske/danske respondenter oppgir at de er mer redd for å bli brent enn for trusler og tvang, mens kvinner fra Øst-Europa oppgir at de er betraktelig mer redd for å bli brent, for kvelertak og for å bli kastet ut av en bil, enn for å bli truet/tvunget til sex som ikke er avtalt.

Kvinner fra Thailand/Latin-Amerika er gjennomgående mer engstelig for å bli utsatt for de ovennevnte fem voldshandlinger, enn de øvrige respondentene. Mellom 90 og 100 % av respondentene fra dette området svarer at det er akkurat disse voldshandlingene de finner mest belastende, mens det for de øvrige nasjonalitetene varierer fra 29 til 78 %.

Alle respondentene fra Thailand/Latin-Amerika oppgir at de er mest redd for trusler og tvang i sin alminnelighet, mens kun en tredjedel av de norske/danske respondentene finner denne formen for voldshandling særlig belastende. Blant de norske/danske kvinnene er det redselen for voldtekt som er størst. Dette er naturlig nok en voldshandling alle de ulike nasjonalitetsgruppen oppgir at de er særlig redd for, selv om respondentene fra Øst-Europa faktisk oppgir at de er mer redd for å bli innestengt og truet med våpen enn voldtekt.

Nigerianske kvinner på sin side finner det å bli innestengt og utsatt for trusler/tvang minst belastende, mens de er mest redd for voldtekt og for å bli truet med våpen. Det er vanskelig å si noe sikkert om hva det er som gjør at en får disse nasjonale forskjellene, men det er rimelig å anta at en kombinasjon av kulturell forståelse av vold og egne voldserfaringer i og utenfor prostitusjon bidrar til å skape dette bildet.

3.2 Kvinnenes voldserfaringer i prostitusjon

I vår undersøkelse spurte vi respondentene om de noen gang hadde opplevd å bli utsatt for vold, trusler og/eller trakassering i forbindelse med prostitusjon. 52 % av respondentene svarte ja, 45 % svarte nei og 3 % besvarte ikke spørsmålet. Ovenfor har vi sett at arenaen kvinnene selger seksuelle tjenester på i liten grad er relatert til de voldshandlingene de finner mest belastende og er mest redd for. Når det gjelder kvinnenes voldserfaringer i prostitusjon er situasjonen annerledes. Det ser ut som om kvinnenes voldsutsatthet kan være knyttet til arbeidsarena. Kun 33 % av kvinnene som oppgir at de jobber på innemarkedet har opplevd vold, trusler og/eller trakassering i forbindelse med prostitusjonen. Dette tallet stiger til 58 % for kvinnene som jobber i gateprostitusjonen og til 68 % av respondentene som oppgir at de jobber både inne og ute.

Prostitusjonsarena	Voldserfaring
Inne	33 %
Ute	58 %
Både inne og ute	68 %

Voldserfaring relatert til prostitusjonsarena

I våre resultater ser vi også at norske/danske kvinner og kvinner fra Øst-Europa er betraktelig mer voldsutsatt i prostitusjonen enn sine medsøstere fra Nigeria og Thailand/Latin-Amerika. 72 % av de norske/danske respondentene og 67 % av østeuropeiske oppgir at de har opplevd å bli utsatt for vold, trusler og/eller trakassering i forbindelse med prostitusjonen, mens tallene for de nigerianske og thailandske/latinamerikanske respondentene er henholdsvis 33 og 21 %.

Nasjonalitet	Voldserfaring
Norge/Danmark	72 %
Øst-Europa	67 %
Nigeria	33 %
Thailand/Latin-Amerika	21 %

Voldserfaring relatert til nasjonalitet

Denne fordelingen av voldsutsatthet i forhold til nasjonalitet gjenspeiler seg bare i liten grad når det gjelder antall voldserfaringer. Majoriteten av kvinnene har opplevd 1-3 episoder med vold, trusler og/eller trakassering, uavhengig av nasjonalitet.

Av de som opplyser at de har vært utsatt for vold, trusler og trakassering¹⁷, oppgir 54 % at de har opplevd 1-3 episoder i løpet av den perioden de har solgt seksuelle tjenester. Kun 14 % har opplevd flere enn ti episoder. Hvor hyppig kvinnene har blitt utsatt for vold varierer også med arena. To tredjedeler av kvinnene som jobber på innemarkedet og som har opplevd vold har 1-3 voldserfaringer i løpet av den tiden de har vært aktive i prostitusjon. Det samme gjelder for halvparten av kvinnene i gateprostitusjon og drøye 40 % av de respondentene som har oppgitt at de jobber både inne og ute. På den annen side har ingen av respondentene fra innemarkedet oppgitt at de har opplevd mer enn ti voldsepisoder i forbindelse med prostitusjonen, mens 21 % av de som jobber ute og 19 % av de som jobber både inne og ute har flere enn ti voldserfaringer i løpet av sin prostitusjonskarriere.

Ut fra resultatene i vår undersøkelse kan vi vanskelig si noe sikkert om hvilke årsakssammenhenger som eksisterer når det gjelder forholdet mellom nasjonalitet og voldsutsatthet. Det er imidlertid rimelig å anta at det faktisk at thailandske/latinamerikanske kvinner nesten uten unntak jobber på innemarkedet er en medvirkende faktor til at de er mindre voldsutsatt enn andre nasjonale grupper. De nigerianske kvinnene på sin side opererer nesten uten unntak i gateprostitusjonen og rapporterer på langt nær om så mange voldserfaringer som de øvrige kvinnene som oppgir at de jobber ute. Dette har trolig sammenheng med at de nigerianske kvinnene har vært i prostitusjonen i relativt kort tid, sammenliknet med mange av de norske og østeuropeiske kvinnene på denne arenaen. De har således ikke blitt utsatt for så mye vold som de øvrige kvinnene som har betraktelig lengre prostitusjonskarrierer. Hvor voldsutsatt våre respondenter er i prostitusjonen er således trolig sterkere relatert til hvilken prostitusjonsarena kvinnen opererer på og hvor lenge vedkommende har solgt seksuelle tjenester enn nasjonalitet.

Innledningsvis ga vi et lite bilde av hvilke typer vold, trusler og trakassering de 95 respondentene i undersøkelsen finner mest belastende og som de er mest redd for. De voldshandlingene respondentene oppgir å være mest engstelig for er voldtekt, å bli truet med våpen, å bli innestengt, trusler/tvang og å bli truet/tvunget til uavtalt sex. I undersøkelsen spurte vi også om hvilke typer vold, trusler og trakassering kvinnene hadde opplevd i prostitusjonen.

	Alle		Alle
Holdt fast	49 %	Truet med våpen	22 %
Kalt skjellsord	41 %	Kastet ut av bil	18 %
Uønsket befølt	39 %	Kvelertak	18 %
Trusler/tvang	35 %	Sparket	12 %
Truet/tvunget til uavtalt sex	35 %	Lugget	12 %
Dyttet på	33 %	Spyttet på	12 %
Ranet/forsøkt ranet	31 %	Kløpet	10 %
Voldtatt	29 %	Annet	10 %
Slått med knyttneve	29 %	Bitt	6 %
Slått med flat hånd	27 %	Brent	4 %
Innestengt	27 %	Kloret	2 %

Hvilke typer vold, trusler og trakassering kvinnene har opplevd i prostitusjonen.

¹⁷ Med mindre annet er presisert vil respondentene heretter referere til den delen av utvalget som har svart bekreftende på at de har vært utsatt for vold i prostitusjon.

Tabellen ovenfor viser hvor mange prosent av respondentene som har opplevd de ulike voldshandlingene som er beskrevet. Ser vi på svarene under ett, uavhengig av kvinnenens nasjonalitet og prostitusjonsarena, er de fem voldshandlingene kvinnene har opplevd hyppigst: å bli holdt fast, å bli kalt skjellsord, å bli uønsket befølt, trusler/tvang og truet/tvunget til sex som ikke var avtalt. Andre voldshandlinger de erfarer ofte er ran og ransforsøk, voldtekt, å bli truet med våpen, å bli innestengt og slått med knyttneve. Ikke overraskende ser vi at de voldshandlingene kvinnene oppgir å være mest redd for er relativt sammenfallende med de voldserfaringene de har fra prostitusjonen.

Hvilke voldshandlinger kvinner med prostitusjonserfaring opplever, synes å være knyttet til hvilken arena kvinnene opererer på. En tredjedel av respondentene fra innemarkedet rapporterer om at de har blitt holdt fast og uønsket befølt, mens en fjerdedel forteller om at de har blitt kalt skjellsord og blitt utsatt for trusler og tvang. Ingen oppgir at de har blitt voldtatt og 8 % oppgir at de har blitt tvunget til sex som ikke var avtalt. For de respondentene som jobber ute eller både inne og ute ser situasjonen ganske annerledes ut. Halvpartene av kvinnene i gateprostitusjonen oppgir å ha blitt slått med knyttneve. Over 40 % av respondentene oppgir å ha blitt utsatt for trusler/tvang, blitt holdt fast og uønsket befølt, og over en tredjedel har blitt voldtatt og/eller blitt tvunget til uavtalt sex. For de respondentene som oppgir at de jobber både inne og ute er det to tredjedeler som oppgir at de har blitt holdt fast og over halvparten har blitt tvunget til uavtalt sex. Godt over en tredjedel har blitt voldtatt og enda flere uønsket befølt. Kvinner som har sin prostitusjonserfaring fra gateprostitusjonen eller som jobber både inne og ute har flere voldserfaringer enn kvinner på innemarkedet. De voldshandlingene de utsettes for er også grovere.

Dersom respondentene svarte bekreftende på om de noen gang hadde opplevd vold, trusler og/eller trakassering ble de også bedt om å angi hvem voldsutøveren var. Gjennomgående blir kvinner i prostitusjon utsatt for vold av ukjente personer. Majoriteten av respondentene oppgir at voldsutøver var tilfeldig kunde, dernest oppgis det at voldsutøver er en ukjent person i bil og tilfeldige forbipasserende. Kun 20 % har opplevd vold fra en fast kunde, altså en person de "kjenner", og enda færre oppgir at de har blitt utsatt for vold av en bekjent fra rusmiljøet eller hallik. Denne tendensen endrer seg ikke vesentlig med prostitusjonsarena. Kvinner som jobber ute eller både inne og ute oppgir imidlertid hyppigere at voldsutøver er en tilfeldig kunde enn kvinner som jobber inne. Kvinnene på innemarkedet på sin side oppgir hyppigere enn de øvrige at de har opplevd vold fra hallik.

	Alle	Inne	Ute	Inne og ute
Tilfeldig kunde	69 %	50 %	64 %	81 %
Ukjent i bil	27 %	-	21 %	48 %
Ukjent forbipasserende	22 %	8 %	36 %	24 %
Fast kunde	20 %	17 %	7 %	33 %
Sjef/hallik	14 %	17 %	7 %	14 %
Bekjente fra rusmiljøet	12 %	-	14 %	19 %
Annet	10 %	33 %	7 %	-
Annen kvinne på strøket	8 %	-	7 %	14 %

Voldsutøver når volden er relatert til prostitusjon.

Heller ikke kvinnenes nasjonalitet endrer dette bildet. Det er den tilfeldige kunden som utøver vold uavhengig av kvinnenes nasjonalitet. De små ulikhetene som finnes relateres nok i betraktelig større grad til det faktum at ulike nasjonale grupper dominerer på ulike prostitusjonsarenaer, enn på kvinnenes nasjonalitet. Ikke overraskende blir kvinner i prostitusjon i hovedsak utsatt for vold på gaten, i bil eller i leilighet. Dette gjenspeiler hvor kvinnene møter sine kunder.

I undersøkelsen spurte vi også hvilke følger volden, truslene og/eller trakasseringen hadde fått for kvinnene og hvem som hjalp dem etterpå. Ser vi på alle respondentene under ett oppgir drøye to tredjedeler at de ble skremt, og godt over halvparten rapporterer om angst og psykiske plager som en konsekvens av de voldshandlingene de har blitt utsatt for. En tredjedel opplyser om at de har fått synlige skader. Hvilke følger volden har fått for den enkelte varierer med hvilken prostitusjonsarena de opererer på. Av de kvinnene som jobber inne er det hele 33 % som oppgir at volden ikke fikk noen følger dem, mens det er så godt som ingen fra de to øvrige arenaene som oppgir dette. Videre er det slik at kvinner fra innemarkedet gjennomgående rapporterer om færre konsekvenser av volden enn kvinner som selger seksuelle tjenester ute eller både inne og ute. I de to sistnevnte gruppene oppgir en tredjedel at de fikk synlige skader som et resultat av volden, og godt over en tredjedel opplyser at en konsekvens av volden var både kortvarig og langvarig smerte. Kun 8 % av respondentene fra innemarkedet rapporterer om det samme.

At følgene av volden, truslene og/eller trakasseringen varierer med hvilken arena respondentene opererer på, vil trolig ha sammenheng med det faktum at kvinner på innemarkedet i langt mindre grad enn de øvrige respondentene utsettes for vold, trusler og/eller trakassering og at når de gjør det så er volden mindre grov enn hva som er tilfelle for de øvrige to gruppene.

Det er et sørgelig faktum at kvinner med prostitusjonserfaring i liten grad oppsøker hjelp etter at de har blitt utsatt for en voldshandling. Gruppen sett under ett er det 12 % som mente de ikke trengte hjelp, mens 18 % oppgir at de ikke fikk/opsøkte hjelp etter at de hadde vært utsatt for vold, trusler og/eller trakassering. Dersom de søker hjelp oppgir nesten halvparten at de fikk dette fra sine venner og en tredjedel opplyser at de fikk hjelp fra Pro Sentret. I underkant av en tredjedel fikk bistand fra politiet og kun 14 % oppsøkte legevakt. Tatt i betraktning både antallet voldserfaringer kvinnene har og voldshandlingenes relativt grove karakter er det nedslående at så få oppsøker eller får hjelp i etterkant.

	Alle		Alle
Venner	45 %	Nadheim	10 %
Pro Sentret	33 %	Sykehus	10 %
Politi	27 %	Krisesenter	6 %
Ingen	18 %	Partner	6 %
Legevakt	14 %	Natthjemmet	6 %
Annet	14 %	Familie	4 %
Trengte ikke hjelp	12 %	Kunde	4 %

Hvor kvinnene fikk hjelp etter å ha blitt utsatt for vold relatert til prostitusjon.

Våre resultater sier ikke noe om hvorfor så få av respondentene oppsøkte eller fikk hjelp etter å ha vært utsatt for en voldshandling i prostitusjonen. Vi spurte nemlig ikke respondentene om hva som fikk dem til å oppsøke/ikke oppsøke hjelp og hvorfor de eventuelt henvendte seg dit de gjorde. Vi vet imidlertid at kvinner med prostitusjonserfaring har en høy terskel når det gjelder å henvende seg til offentlig hjelpeinstanser på grunn av det stigma som hefter ved det å selge seksuelle tjenester og alle fordommene som eksisterer mot kvinner i prostitusjon. Pro Sentret har erfart at kvinner med prostitusjonserfaring ofte har liten kredibilitet når de henvender seg til en offentlig instans. Videre er det slik at mange kvinner som selger seksuelle tjenester ikke ønsker å tilkjennegi at de er i prostitusjon. Mange velger trolig derfor å la være å be om hjelp fra offentlig instans etter å ha vært utsatt for vold, trusler og/eller trakassering, med mindre skadeomfanget er av en slik karakter at det er påkrevet.

2.3 Kvinnenes voldserfaringer i prostitusjon siste år

For å få bedre informasjon om hvordan situasjonen er i dag, hva gjelder voldsutsatthet i prostitusjonen, inkluderte vi en del i spørreundersøkelsen som omhandlet vold, trusler og trakassering som kvinnene hadde blitt utsatt for i løpet av siste år. 35 % av respondentene svarer at de har opplevd vold, trusler og/eller trakassering i forbindelse med prostitusjon det siste året. Dette innebærer at over halvparten av de kvinnene som på undersøkelsestidspunktet (64%) oppga at de var aktive i prostitusjonen, har opplevde å bli utsatt for vold, trusler og/eller trakassering siste år. Dette er et høyt tall.

Også her ser vi at det er store forskjeller avhengig av hvilken prostitusjonsarena kvinnene operer på og at det er kvinner fra innemarkedet som opplever minst vold. 19 % av kvinnene som jobber på innemarkedet har blitt utsatt for vold siste år, mens 32 % av de som jobber både inne og ute og 63 % av kvinnene i gateprostitusjonen rapporterer om det samme.

Prostitusjonsarena	Voldserfaring
Inne	19 %
Ute	63 %
Både inne og ute	32 %

Voldserfaring relatert til prostitusjon siste år.

Dette skiller seg noe fra hva kvinnene rapporterte på spørsmålet om de en eller annen gang hadde blitt utsatt for vold knyttet til prostitusjon. Her var det kvinner som oppga at de jobbet både inne og ute som hadde flest voldserfaringer. Utover dette viser resultatene at både antall voldserfaringer, åsted for voldshandlingene og voldsutøver er omtrent det samme siste år, som for i prostitusjonen generelt. Majoriteten av kvinnene har 1-3 voldserfaringer siste år uavhengig av prostitusjonsarena og nasjonalitet. Den volden kvinnene har opplevd siste år har de blitt utsatt for der hvor de selger og/eller utfører den seksuelle tjenesten, altså på gata, i bil, i leilighet eller på massasjeinstitutt. Voldsutøver er fortsatt i de aller fleste tilfeller en ukjent person, enten kunde eller en tilfeldig forbigående.

I tabellen nedenfor har vi sammenstilt de voldshandlingene respondentene rapporterer at de har blitt utsatt for i løpet av sin prostitusjonskarriere, med de voldshandlingene kvinnene oppgir at de har blitt utsatt for i løpet av siste år.

	Noen gang	Siste år		Noen gang	Siste år
Holdt fast	49 %	33 %	Truet med våpen	22 %	33 %
Kalt skjellsord	41 %	49 %	Kastet ut av bil	18 %	12 %
Uønsket befølt	39 %	39 %	Kvelertak	18 %	15 %
Trusler/tvang	35 %	46 %	Sparket	12 %	18 %
Truet/tvunget til uavtalt sex	35 %	27 %	Lugget	12 %	12 %
Dyttet på	33 %	33 %	Spyttet på	12 %	15 %
Ranet/forsøkt ranet	31 %	30 %	Kløpet	10 %	12 %
Voldtatt	29 %	24 %	Annet	10 %	9 %
Slått med knyttneve	29 %	24 %	Bitt	6 %	15 %
Slått med flat hånd	27 %	15 %	Brent	4 %	9 %
Innestengt	27 %	24 %	Kloret	2 %	6 %

Hvilke typer vold, trusler og trakassering kvinnene har opplevd i prostitusjonen generelt og siste år.

Tabellen viser at det i hovedsak er de samme voldshandlingene respondentene har blitt utsatt for siste år, som i løpet av hele prostitusjonskarriere. Et par ting er det likevel verdt å merke seg. Betrakkelig flere har siste år blitt utsatt for vold og trusler i sin alminnelighet, blitt truet med våpen og kalt skjellsord. Vi kan også se et større antall kvinner som rapporterer om at de har blitt spyttet på, sparket, kløpet, bitt, brent og kloret. Materialet fra vår undersøkelse sier ikke noe om hva som kan være årsaken til disse endringene. At kvinnene rapporterer om et økt antall episoder med handlinger som kanskje ligger nærmere trusler og trakassering enn vold (skjellsord, spyttet på, trusler, kløpet, kloret) kan tyde på en lavere terskel for å hundse en allerede marginalisert og stigmatisert gruppe. Det er ikke usannsynlig at disse endringene kan ha sammenheng med den utviklingen vi har sett i prostitusjonsmarkedet, samfunnets holdning til prostitusjon og medias negative framstilling av kvinner som selger seksuelle tjenester, spesielt på gata.

Majoriteten av kvinnene som har blitt utsatt for vold, trusler og trakassering det siste året forteller at de, som en følge av dette, har blitt skremt og/eller har fått angst og psykiske plager. Litt under en tredjedel rapporterer om synlige skader. Siste år er det også i hovedsak venner som har hjulpet kvinnene etter at de har blitt utsatt for vold. En tredjedel oppgir at de fikk hjelp fra Pro Sentret og rundt 20 % har fått hjelp fra politi og legevakt. Disse tallene er, med noen små variasjoner, stort sett sammenfallende med de tallene vi fikk når vi spurte hvem som hadde hjulpet kvinnene når de hadde blitt utsatt for vold en eller annen gang i løpet av prostitusjonskarrieren. Kvinnene får ikke/opsøker med andre ord ikke hyppigere hjelp i dag enn tidligere. Her ligger det en utfordring for prostitusjonstiltakene, for politi og helsevesen.

2.4 Hvilke faktorer gjør kvinner i prostitusjon særlig utsatt for vold?

Litt over halvparten av våre respondenter har opplevd å bli utsatt for vold, trusler og/eller trakassering i forbindelse med prostitusjon. I det kommende skal vi drøfte noen av de faktorene som gjør at kvinner i prostitusjon kan synes å være særlig utsatt for vold.

Salg av seksuelle tjenester er en handling som er moralsk fordømt i vårt samfunn. Det samme er kjøp av seksuelle tjenester. Alvorlige stigma er knyttet til både kjøper og selger, mytene er mange og fordømmene enda flere.

Aktørene i prostitusjonen er en marginalisert gruppe som befinner seg helt i randsonen av vårt samfunn og selve prostitusjonen foregår stort sett i det skjulte. Dette bidrar til at kvinner med prostitusjonserfaring er mer sårbare enn andre og således også lettere kan utsettes for vold, trusler og/eller trakassering.

Volden rammer ikke tilfeldig. Undersøkelser (Pape 2004) viser at personer som kommer dårlig ut i forhold til sosioøkonomiske faktorer som oppvekstvilkår, utdanning, arbeid, bolig og økonomi oftere utsettes for voldshandlinger enn andre. Videre spiller inntak av alkohol og rusmidler en sentral rolle. Dette gjelder både kvinner og menn. Kvinner som selger seksuelle tjenester kommer ofte dårlig ut nettopp i forhold til disse faktorene, og vil i kraft av det allerede kunne være mer voldsutsatt enn andre. I tillegg kommer altså det faktum at vedkommende er i prostitusjon. Dersom vedkommende er avhengig av rusmidler øker dette sjansen for at hun blir utsatt for vold. Videre er det slik at hvor voldsutsatt kvinner med prostitusjonserfaring er, har sammenheng med hvor lenge vedkommende har vært i prostitusjonen. Jo lengre fartstid, jo flere voldserfaringer.

Som vi har sett har den prostitusjonsarenaen kvinnene opererer fra betydning for hvor voldsutsatt vedkommende er og for hvor alvorlig vold hun utsettes for. Kvinner som jobber både inne og ute, og kvinner som bare jobber i gateprostitusjonen har opplevd vesentlig mer vold, trusler og/eller trakassering enn kvinner som kun jobber på innemarkedet. Det er trolig arenaenes beskaffenhet og den måten prostitusjonen foregår på, på de ulike arenaene, som gjør at kvinnene i så ulik grad opplever vold, truser og trakassering. Kvinner som jobber ute har liten tid til å vurdere den personen som henvender seg til dem, og ofte blir kvinnene med vedkommende alene i en bil. Dette gjør henne spesielt sårbar. På gaten vil kvinnene også i betydelig større grad kunne utsettes for vold, trusler og trakassering av tilfeldige forbigående, nettopp fordi de befinner seg i det offentlige rom. På innemarkedet har kvinnen lenger tid til å vurdere den potensielle kunden gjennom en samtale på telefonen, ofte jobber ikke kvinnene alene, og de blir ikke utsatt for tilfeldige forbigående vrede. Videre er det ikke urimelig å anta at kvinnenes voldsutsatthet på de ulike prostitusjonsarenaene også er relatert til hvilke kunder som kjøper seksuelle tjenester hvor. Gateprostitusjonen er betraktelig "røffere" og billigere enn prostitusjonen på innemarkedet og vil således tiltrekke seg andre typer kunder.

Blant våre respondenter kan det se ut som om enkelte nasjonalitetsgrupper er mer voldsutsatt enn andre. Pro Sentret er imidlertid av den oppfatning at vi vanskelig kan tolke våre resultater dithen at det er kvinnenes nasjonalitet som er avgjørende for hvor mye vold de har blitt utsatt for. Selv om man ikke skal se bort fra at visse voldshandlinger kan ha rasistiske undertoner, heller vi mer til at de variasjonene vi har sett i forhold til voldsutsatthet og nasjonalitet er mer knyttet til prostitusjonsarena enn etnisitet.

Rusmisbruk generelt er en faktor som betraktelig øker faren for at man skal bli utsatt for vold (Pape 2004) Rusmisbrukende kvinner i prostitusjon er således en særlig sårbar gruppe som utsettes for mye vold, trusler og trakassering. I vårt hjemlige prostitusjonsmiljø er det i all hovedsak norske kvinner som misbruker rusmidler på en slik måte at det utgjør et alvorlig rusproblem.

Kvinner i prostitusjon er en marginalisert og sårbar gruppe som opererer på samfunnets skyggeside, og som på grunn av sine handlinger langt på vei blir ansett som mindreverdige borgere. Dette gjør kvinner i prostitusjon særlige sårbare og mer voldsutsatt enn andre. I tillegg kommer forhold ved og rundt kvinnen selv, ved kunden og hvordan prostitusjonen organiseres.

2.5 Kvinnenes erfaring med vold som ikke er knyttet til prostitusjon

For å få kunnskap om kvinner med prostitusjonserfaring også er voldsutsatt utenfor prostitusjonen inkluderte vi et spørsmål i undersøkelsen om vedkommende hadde opplevd vold, trusler og/eller trakassering som ikke kunne knyttes til prostitusjon. 51 % av våre 95 respondenter svarte at de hadde opplevd dette, 42 % svarte nei og 7 % besvarte ikke spørsmålet. I overkant av en tredjedel av de som har opplevd slik vold oppgir at de har flere enn ti slike voldserfaringer. De øvrige fordeler seg relativt jevnt på mellom 1-3, 4-6 og 7-10 episoder med vold, trusler og/eller trakassering.

	Voldserfaring	Antall voldserfaringer
Ja	51 %	
Nei	42 %	
Ikke besvart	7 %	
1-3		17 %
4-6		17 %
7-10		13 %
Flere enn 10		35 %
Husker ikke		10 %
Ikke besvart		8 %

Voldserfaring som ikke er relatert til prostitusjon, antall erfaringer.

Det utgjør svært lite forskjell om kvinnen jobber ute, inne eller begge deler når det kommer til om de har erfart vold som ikke er relatert til prostitusjon. Vi kan imidlertid se større variasjoner når vi deler respondentene inn etter nasjonalitet. Av de nigerianske respondentene er det kun 27 % som oppgir at de har opplevd vold som ikke er knyttet til prostitusjon, 27 % har ikke besvart spørsmålet og 47 % oppgir at de ikke har slik voldserfaring. For de thailandske/latinamerikanske og østeuropeiske respondentene er situasjonen en litt annen. Her oppgir drøye 40 % at de har blitt utsatt for vold utenfor prostitusjonen. Det er imidlertid de norske/danske kvinnene som har den høyeste forekomsten av voldserfaring utenfor prostitusjon. Hele 75 % av disse kvinnene har opplevd slik vold.

Voldserfaring	Norge/Danmark	Øst-Europa	Thailand/Latin-Amerika	Nigeria
Ja	75 %	42 %	42 %	27 %
Nei	19 %	54 %	58 %	47 %
Ikke besvart	16 %	5 %	-	26 %

Voldserfaring relatert til nasjonalitet

Vi ba også respondentene¹⁸ oppgi omtrent hvor gamle de var første gang de kunne huske å ha blitt utsatt for vold, trusler og/eller trakassering. Av de 49 respondentene som svarte bekreftende på at de hadde opplevd vold som ikke kunne knyttes til prostitusjon svarte 41 på spørsmålet om alder ved første voldserfaring. Yngste var 4 år, eldste var 39 år. Respondentenes gjennomsnittsalder ved første voldserfaring er 14 år, mens medianen er 16 år. Så mange som 25 av respondentene oppgir å ha vært 18 år eller yngre når de kan huske å ha blitt utsatt for vold for første gang. Svært mange har med andre ord sine første voldserfaringer som barn.

Tabellen nedenfor viser hvor mange som har oppgitt at de har blitt utsatt for de ulike typer voldshandlinger, hele gruppen sett under ett. Respondentene kunne krysse av for en eller flere alternativer. Som tabellen viser har nesten to tredjedeler opplevd å ha blitt utsatt for trusler og tvang. Godt over halvparten har blitt holdt fast, noen færre har blitt kalt skjellsord og i underkant av halvparten har blitt slått med knyttneve. 44 % har blitt sparket, 40 % innestengt og i underkant av 30 % har blitt voldtatt. Ut fra dette kan vi slå fast at de voldshhandlingene respondentene har opplevd utenom prostitusjon er mange, relativt grove og bærer likhetstrekk med de voldshhandlingene kvinnene har opplevd i prostitusjonen. Det er imidlertid et tankekors at kvinnene utsettes for mer vold utenfor prostitusjon enn i tilknytning til sexsalg.

	Alle		Alle
Trusler/tvang	63 %	Uønsket befølt	27 %
Kalt skjellsord	58 %	Annet	27 %
Holdt fast	52 %	Spyttet på	19 %
Slått med knyttneve	46 %	Kvelertak	19 %
Sparket	44 %	Truet med våpen	17 %
Slått med flat hånd	40 %	Kløpet	10 %
Innestengt	40 %	Bitt	10 %
Dyttet på	38 %	Ranet/forsøkt ranet	8 %
Lugget	35 %	Brent	6 %
Truet/tvunget til uavtalt sex	33 %	Kloret	6 %
Voldtatt	29 %	Kastet ut av bil	4 %

Hvilke typer vold, trusler og trakassering kvinnene har opplevd utenom prostitusjon.

De respondentene som svarte bekreftende på spørsmålet om de hadde blitt utsatt for vold som ikke var knyttet til prostitusjon, ble også bedt om å oppgi hvem som var voldsutøver. Ser vi på resultatet for alle respondentene under ett kommer det tydelig frem at det er personer som kvinnene kjenner som er voldsutøver når kvinnene har blitt utsatt for vold som ikke kan relateres til prostitusjon. Over halvparten oppgir at de har blitt utsatt for vold, trusler og/eller trakassering fra partner, i overkant av en tredjedel oppgir at voldsutøver var en bekjent, mens 17 % av respondentene oppgir foreldre og venner som voldsutøver. Deler vi opp gruppen av respondenter etter nasjonalitet blir bildet noe annerledes. Som vi så innledningsvis så har 75 % av de norsk/danske respondentene oppgitt at de har erfaringer med vold, trusler og/eller trakassering som ikke er relatert til prostitusjon. For godt over halvparten av disse er det bekjente som er voldsutøver.

¹⁸ Med mindre annen er presisert vil respondentene heretter referere til den delen av utvalget som har svart bekreftende på at de har vært utsatt for vold som ikke er relatert prostitusjon.

Henholdsvis 70 og 80 % av de thailandske/latinamerikanske og de østeuropeiske respondentene oppgir voldsutøver til å være partner, mens for de nigerianske og de dansk/norske respondentene er tallene henholdsvis 10 og 42 %. Ser vi på gruppen under ett opplyser 27 % av respondentene at de har blitt utsatt for vold, trusler og/eller trakassering som ikke kan knyttes til prostitusjon fra ukjente.

Det er imidlertid i hovedsak de nigerianske og de norsk/danske kvinnene som har blitt utsatt for vold utenom prostitusjonen fra personer de ikke kjenner. Omtrent 40 % av disse respondentene oppgir at voldsutøver var ukjent, mens kun 10 % av de thailandske/latinamerikanske og østeuropeiske kvinnene gjør det samme.

	Alle
Partner	54 %
Bekjente	35 %
Ukjent	27 %
Annet	25 %
Foreldre	17 %
Venner	17 %
Annen familie	13 %
Søsken	4 %

Voldsutøver når volden ikke er relatert til prostitusjon.

Respondentene oppgir gjennomgående at følgene av de voldshandlingene de har blitt utsatt for er relativt alvorlige. Ser vi gruppen under ett opplyser omtrent to tredjedeler at de har blitt skremt og/eller fått angst og psykiske plager. Drøye en fjerdedel har fått synlige skader, og godt over 40 % opplyser at volden resulterte i langvarige smerte. Hele 19 % rapporterer at de opplevde volden som en alvorlig trussel mot livet. Til tross for mange og til dels svært alvorlige voldserfaringer viser det seg at kvinner med prostitusjonserfaring også i liten grad søker hjelp etter å ha vært utsatt for vold, trusler og/eller trakassering som ikke er relatert til prostitusjon. Nesten ingen av respondentene oppgir at de ikke trengte hjelp etter å ha blitt utsatt for slik vold. Samtidig oppgir en tredjedel at de ikke oppsøkte eller fikk hjelp fra noen etter en slik voldsepisode. Dersom de fikk hjelp var det i hovedsak venner som sto for denne. Når det gjelder hjelp fra det offentlige er det i underkant av 15 % som opplyser at de har oppsøkt og/eller fått hjelp fra slike instanser etter å ha vært utsatt for vold, trusler og/eller trakassering som ikke er knyttet til prostitusjon.

	Alle		Alle
Ingen	33 %	Legevakt	8 %
Venner	33 %	Sosialkontor	8 %
Politi	19 %	Partner	6 %
Krisesenter	15 %	Barnevern	4 %
Pro Sentret	13 %	Nadheim	2 %
Sykehus	13 %	Natthjemmet	2 %
Familie	13 %	Kunde	2 %
Lege/helsetjeneste	10 %	Trengte ikke hjelp	2 %
Annet	10 %	Skole	-

Hvor kvinnene fikk hjelp etter å ha blitt utsatt for vold som ikke var relatert til prostitusjon.

2.6 Hvilke faktorer gjør kvinner med prostitusjonserfaring særlig utsatt for vold som ikke er relatert til prostitusjon?

Resultatene fra vår undersøkelse kan ikke besvare dette spørsmålet. Det finnes ikke belegg for å si at det er kvinnenes prostitusjonserfaring som gjør dem mer sårbare for vold, trusler og/eller trakassering som ikke er relatert til prostitusjon. Det finnes heller ikke belegg for å si at det er kvinnenes tidlige voldserfaringer som på ulike måter har bidratt til at prostitusjon ble et handlingsalternativ nettopp for dem.

Det undersøkelsen viser er imidlertid at svært mange av respondentene har opplevd mange voldshandlinger som ikke er relatert til prostitusjon og at volden de utsettes for tidvis er grov. Videre er det slik at mange fikk sine voldserfaringer tidlig i livet, allerede som barn.

I hvilken grad kvinner med prostitusjonserfaring utsettes for vold, trusler og/eller trakassering som ikke er relatert til prostitusjon vil således i større grad være avhengig av de faktorene som gjør kvinner generelt voldsutsatt. Faktorer som nasjonalitet, miljø, alder, utdanning, økonomi og rusavhengighet spiller her avgjørende roller.

I neste kapittel vil vi sammenlike noen av resultatene fra vår undersøkelse med funnene fra en voldsundersøkelse gjort på normalbefolkningen i Oslo. Dette vil bidra til å synliggjøre omfanget av vold, trusler og trakassering som kvinner med prostitusjonserfaring utsettes for både i og utenfor prostitusjonen, samt de ulikhetene som eventuelt finnes.

4

”Å leve vanlig i Estland kan være farligere enn å selge sex i Oslo”

Hvor alvorlig en voldshandling er beror i stor grad på en subjektiv vurdering. Det er ikke gitt at vold som medfører fysiske skader er mer alvorlig enn annen vold. Selv ”mildere” former for vold kan være alvorlig nok, avhengig av situasjonen og hvor krenket eller utrygg vedkommende opplever seg i etterkant (Pape 2004).

Det er likevel rimelig å skille mellom alvorlig og mindre alvorlig vold. Isdal (2000:45) definerer alvorlig vold som alle voldshandlinger som er såpass grove at de gir høy risiko for fysisk skade.

I innledningskapitlet er det kort gjort rede for hvilken betydning kultur har for forståelsen av vold. Holdningen til bruk av vold varierer fra miljø til miljø. Hvilke handlinger som regnes som akseptable og hvilke som ikke gjør det vil variere mellom forskjellige grupper i befolkningen. I folks normative vurdering av vold finner man ofte en kjønnsdimensjon og noen miljøer har en mer liberal holdning til bruk av vold enn andre (Hjemdal, Pape og Stefansen 2004:11). Isdal (2000:79) har påpekt at maktforskjeller og store forskjeller mellom menns og kvinners rettigheter og muligheter fremmer vold, mens det motsatte motvirker vold. Personer som kommer fra områder hvor kvinner anses som annenrangs borgere og hvor kvinners rettigheter ikke er prioritert vil følgelig ha en annen forståelse av voldsutøvelse enn personer som kommer fra områder preget av likeverd, rettferdighet og likestilling.

4.1 Utsettes kvinner i prostitusjon for mer vold enn kvinner uten prostitusjonserfaring?

I forrige kapittel har vi sett at kvinner med prostitusjonserfaring har mange voldserfaringer knyttet til prostitusjon (52 %), og at volden de utsettes for er alvorlig. Videre viser undersøkelsen at over halvparten av respondentene (51 %) også har blitt utsatt for vold som ikke er relatert til prostitusjon. Majoriteten av disse kvinnene var barn første gang de ble utsatt for vold. For å få innblikk i hvordan kvinner med prostitusjonserfaring forstår den volden de utsettes for både i og utenfor prostitusjon, spurte vi om de trodde kvinner i prostitusjon ble utsatt for mer vold enn kvinner som ikke har prostitusjonserfaring. Ser vi på hele gruppa under ett svarte 40 % ja på dette spørsmålet. Halvparten svarte nei, og 10 % visste ikke eller besvarte ikke spørsmålet.

Vi må anta at respondentene tok utgangspunkt i sin subjektive forståelse av hva vold, trusler og trakassering innebærer. Denne vil igjen være preget både av den kulturelle forståelsen av vold som var fremtredende i personens oppvekstmiljø og av de miljøene vedkommende har inngått i senere i livet. Det er også rimelig å anta at respondentene tar utgangspunkt i sine egne voldserfaringer både i og utenfor prostitusjon når de besvarer spørsmålet.

I denne delen av spørreundersøkelsen ga vi respondentene anledning til å avgi kommentarer til spørsmålet og eventuelt begrunne sine svar. Vi ønsket å få et nærmere innblikk i hva respondentene la til grunn for sine vurderinger av kvinners voldsutsatthet generelt og i prostitusjon spesielt.

En tredjedel av de nigerianske respondentene svarte ikke på spørsmålet om de tror kvinner i prostitusjon utsettes for mer vold enn kvinner som ikke er i prostitusjon. Av de som svarte oppgir 60 % at de tror kvinner med prostitusjonserfaring er mer voldsutsatt enn andre, mens 7 % svarer nei på dette spørsmålet. De respondentene som mener at kvinner i prostitusjon er mer voldsutsatt enn andre kvinner begrunner dette med at prostitusjon er en skitten, risikofyllt og farlig aktivitet hvor de møter mange ulike mennesker. De som ikke tror det, framhever at kvinner generelt utsettes for vold andre steder: hjemme, på jobb og i utelivet.

	Nigeria
Ja	60 %
Nei	7 %
Vet ikke	-
Ikke besvart	33 %

Det store flertallet av de thailandske/latinamerikanske respondentene tror ikke at kvinner i prostitusjon er mer voldsutsatt enn andre kvinner. Hele 87 % svarer nei på dette spørsmålet, mens 13 % svarer ja. Respondentene fra dette området fremhever kvaliteter ved seg selv og sin virksomhet når de begrunner hvorfor de ikke utsettes for mer vold enn kvinner som ikke er i prostitusjon. Som vi har nevnt tidligere har kvinner fra dette området innemarkedet som sin prostitusjonsarena. De er således blant de minst voldsutsatte i prostitusjonen. Respondentene understreker da også at kvinner som jobber inne ikke møter slemme menn og at kunden er ute etter å kjøpe seksuelle tjenester, ikke vold. Videre framhever de at de har solid erfaring med menn, er smarte nok til å slippe problemer og har muligheten til å si nei til en kunde. På den annen side slår de fast at alle kvinner opplever vold, og da kun i kraft av å være kvinner. De respondentene som svarer ja på spørsmålet relaterer dette i hovedsak til gateprostitusjonen og påpeker at det er mange farlige og aggressive personer på gata.

	Thailand/Latin-Amerika
Ja	13 %
Nei	87 %
Vet ikke	-
Ikke besvart	-

Blant de østeuropeiske respondentene er det 54 % som tror at kvinner i prostitusjon er mer voldsutsatt enn kvinner uten prostitusjonserfaring. I all hovedsak begrunner de dette med hvordan samfunnet forøvrig forstår og behandler kvinner med prostitusjonserfaring. Kvinner i prostitusjon blir ikke ansett som mennesker og får ingen respekt. Det er ingen som beskytter de prostituerte, og de prostituerte ber ikke om hjelp. De står ubeskyttet på gaten og selger seksuelle tjenester og vil oftere møte personer som utøver vold enn kvinner som ikke er i prostitusjonen.

Videre understreker de at hallikene bare tenker på penger og ikke på kvinnenes livssituasjon. 38 % av respondentene mener at kvinner med prostitusjonserfaring ikke utsettes for mer vold enn andre kvinner, og 8 % vet ikke. De som har avgitt kommentarer knytter dette oftest til den forståelsen de har av vold mot kvinner generelt og de erfaringene de selv har med vold som ikke er relatert til prostitusjon. Respondentene understreker at de ble like mye utsatt for vold, trusler og trakassering før de begynte i prostitusjonen, og at livsbetingelsene i hjemlandet gjorde dem mer voldsutsatt der enn de er i prostitusjonen i Oslo. Videre fremhever de at dersom en mann er voldelig mot kvinner i prostitusjon, så vil han være det mot andre også, for eksempel sin familie. Dessuten kan kvinner i prostitusjon velge om de vil yte sex til vedkommende eller ikke, noe hans ektefelle ikke kan.

	Øst-Europa
Ja	54 %
Nei	38 %
Vet ikke	8 %
Ikke besvart	-

De norske/danske respondentene deler seg omtrent på midten i dette spørsmålet. 44 % svarer ja, 47 % svarer nei og de øvrige vet ikke eller har ikke besvart spørsmålet. De respondentene som svarte ja begrunner dette i hovedsak med forhold ved prostitusjonen både på samfunns- og individnivå, og ved sin forståelse av kunden. Kvinner i prostitusjon har lav sosial status, er sårbare og blir ikke respektert. Tidligere voldsutsatte kvinner kan havne i prostitusjon hvor de utsetter seg for fare ved å bli med ukjente kunder. Videre understrekes det at behovet for penger påvirker intuisjonen slik at de lettere kommer i risikosituasjoner. Enkelte av respondentene påpeker at noen kunder tiltrekkes av sårbarhet. De betrakter kvinner i prostitusjon som fritt vilt og lette ofre. Respondentene som ikke tror at kvinner i prostitusjon utsettes for mer vold enn andre begrunner i hovedsak sitt standpunkt med kvinners livsbetingelser i samfunnet generelt og forhold i prostitusjon spesielt. Vold er utbredt overalt og kvinner utenfor prostitusjonsbransjen er vel så utsatt som andre. Menn som slår, slår hvem som helst. Det er mye vold i hjemmet og kvinner og barn er dårlig beskyttet. Kvinner i prostitusjon på sin side er bedre menneskekjennere enn andre kvinner og er mer oppmerksomme på farer. Dessuten hjelper det menn å besøke kvinner som selger seksuelle tjenester.

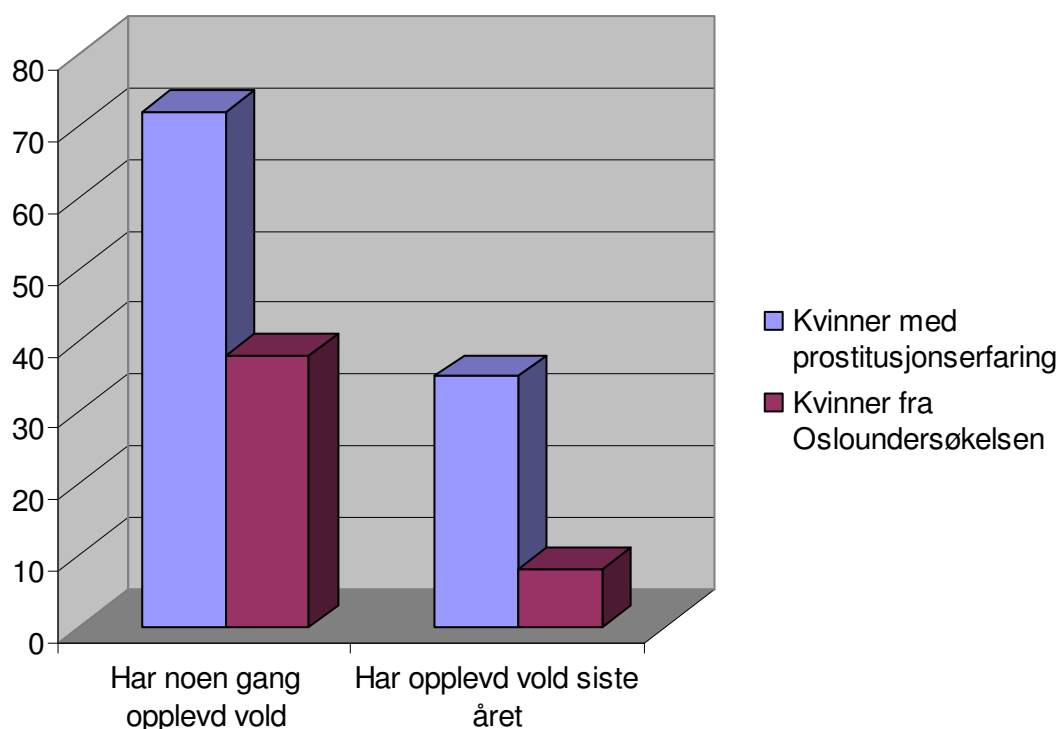
	Norge/Danmark
Ja	44 %
Nei	47 %
Vet ikke	6 %
Ikke besvart	3 %

De fleste respondentene deler en oppfatning om at kvinner generelt har en svakere posisjon i samfunnet og derfor er mer voldsutsatt. Noe under halvparten mener at de er ekstra utsatt fordi de er i prostitusjon. Disse knytter dette i hovedsak til stigma – at prostituerte er annenrangs borgere. Det er i hovedsak de europeiske kvinnene som antar at det finnes flere voldelige menn blant kundene.

Blant den halvparten som mener at de ikke er mer voldsutsatt enn andre kvinner er det en del som legger vekt på at de har opparbeidet seg mestringsstrategier for å identifisere potensielle voldssituasjoner og unngå dem. Det ligger også en del pragmatisk kynisme her: kvinner er voldsutsatt og vi innretter oss deretter.

4.2 Kvinner med og uten prostitusjonerfaring og deres voldsutsatthet

Svarene til våre respondenter tyder på at kvinner i prostitusjon ikke bare er voldsutsatt, men at den volden de utsettes for også er veldig alvorlig. Sammenlikner vi med undersøkelser gjort på normalbefolkningen kommer dette tydelig fram. I 2004 publiserte NOVA en rapport om Oslobefolkningens utsatthet for trusler, vold og seksuelle overgrep (Pape & Stefansen 2004). I rapporten understrekes det at resultatene er forbundet med betydelig usikkerhet på grunn av frafall av respondenter, og at de reelle forekomstene trolig er en god del høyere enn det tallene viser. Likevel finner vi det nyttig å sammenlikne resultatene fra denne undersøkelsen med våre funn, for å synliggjøre hvor voldsutsatt kvinner i prostitusjon faktisk er. Vi sammenlikner kun med resultatet for kvinnene i undersøkelsen, siden våre respondenter kun er kvinner.

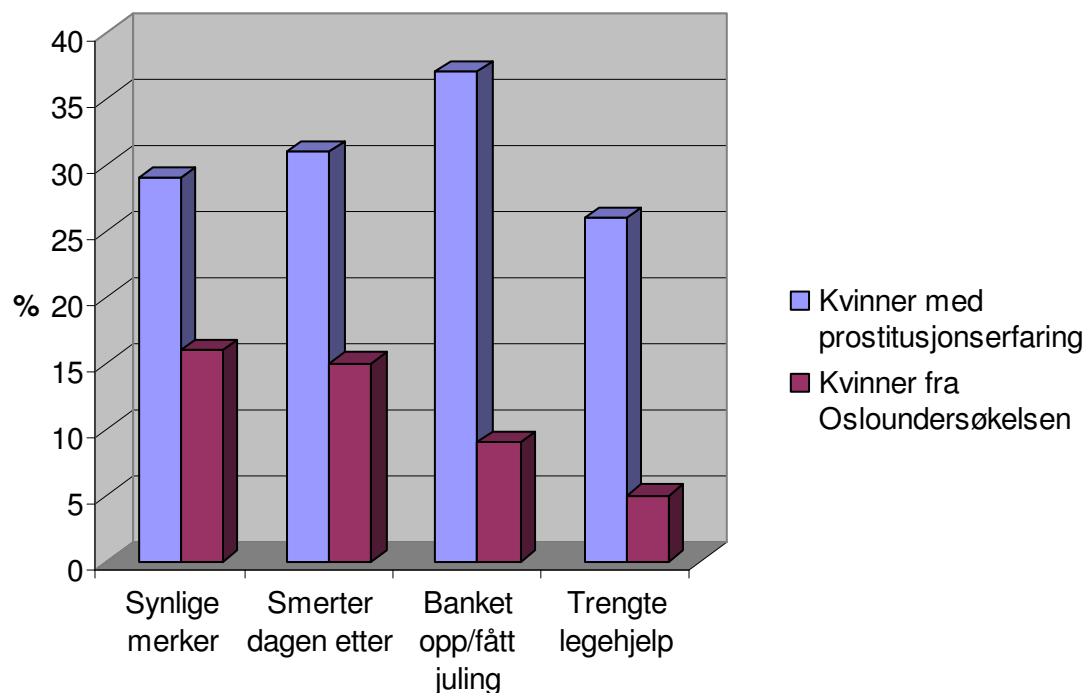

I NOVA's undersøkelser oppgir 38 % av kvinnene at de noen gang har opplevd trusler og/eller fysisk vold og 8 % at de var blitt truet og/eller fysisk angrepet i løpet av de siste 12 månedene. Til sammenlikning er det 72 % av kvinnene i vår undersøkelse som svarer at de noen gang har opplevd vold, trusler og/eller trakassering i prostitusjon, utenfor prostitusjonen eller begge deler, mens 35 %¹⁹ oppgir at de har opplevd vold i forbindelse med prostitusjon det siste år.

¹⁹ Dette tallet inkluderer ikke eventuelle voldserfaringer det siste året som ikke er relatert til prostitusjon. Det reelle tallet er derfor trolig noe høyere.

Av våre respondenter har altså nesten dobbelt så mange en eller annen gang blitt utsatt for vold, trusler og/eller trakassering sammenliknet med kvinnene fra Osloundersøkelsen, og mer enn fire ganger så mange har opplevd vold siste år. Er forskjellene like store når det gjelder hva slags vold de ulike kvinnene opplever?

For å få et innblikk i hvor alvorlig vold respondentene utsettes for ble de i Osloundersøkelsen bedt om å svare på om de noen gang hadde blitt utsatt for vold som ga synlige merker/fysiske skader, vold som medførte smerter dagen etter, om de hadde blitt banket opp/fått juling og om de hadde blitt utsatt for vold slik at man trengte legehjelp. Vi hadde ikke identiske kategorier i vår undersøkelse, men mener likevel vi kan gi et bilde av situasjonen ved å sammenstille enkelte kategorier.²⁰

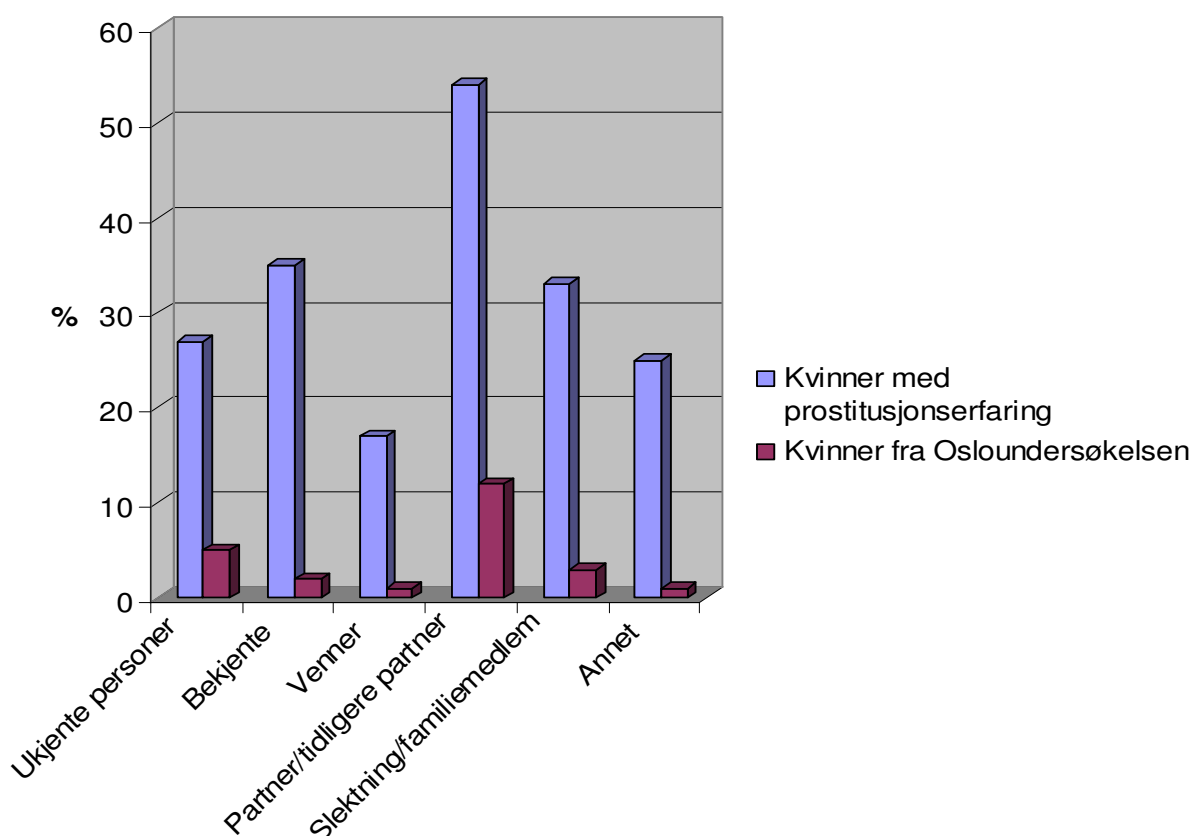
Sammenliknet med kvinnene i Osloundersøkelsen opplever våre respondenter å bli utsatt for betraktelig mer grov vold. Hele 37 % av våre respondenter har fått juling i form av slag med knyttneve og/eller spark, mens 9 % av kvinnene i Osloundersøkelsen rapporterer at de har blitt banket opp. 5 % av kvinnene i Osloundersøkelsen har en eller annen gang måttet oppsøke legehjelp etter å ha blitt utsatt for vold, trusler og/eller trakassering, mens 25 % av respondentene i vår undersøkelse oppgir at de har fått hjelp av lege/helsetjeneste, legevakt eller sykehus etter en voldsepisode. Selv om tallene ikke er helt sammenliknbare gir de likevel et godt bilde av at når kvinner med prostitusjonserfaring utsettes for vold, så er volden oftere grov.

²⁰ Vi hadde et svaralternativ som het synlig skade og vil sammenlikne dette med synlige merker/fysisk skade fra Osloundersøkelsen og vår kategori langvarig smerte vil bli sammenliknet med vold som medførte smerte dagen etter. For å sammenligne hvor mange som har blitt banket opp/fått juling i Osloundersøkelsen med våre respondenter tar vi utgangspunkt i det antallet som rapporterer om at de har blitt slått med knyttneve og/eller blitt sparket, voldshandlinger som typisk er relatert til det å bli banket opp. Når det gjelder vold som har resultert i legebesøk vil vi sammenlikne det med antallet respondenter i vår undersøkelse som oppgir at det var lege/helsetjeneste legevakt, og/eller sykehus som bistod dem etter at voldsepisoden var et faktum.

Våre resultater sier ikke noe entydig om hvorfor det er slik. Det er rimelig å anta at kvinnenes oppvekstmiljø og livsbetingelser for øvrig, kombinert med de erfaringene kvinnene har med vold før, under og etter at prostitusjonen var et faktum, gjør dem særlig voldsutsatt og betraktelig mer voldsutsatt enn andre kvinner.

Vi har sett at kvinner med prostitusjonserfaring i stor grad utsettes for vold, trusler og trakassering av ukjente personer. At dette særlig gjør seg gjeldende når kvinnene utsettes for vold som er knyttet til prostitusjonen, er ikke spesielt overraskende. Å selge seksuelle tjenester innebærer i hovedsak møter med ukjente menn.

Spørsmålet er da om kvinner med prostitusjonserfaring utsettes for vold, trusler og trakassering av andre gjerningspersoner enn øvrige kvinner, når volden ikke er knyttet til prostitusjon. I vår undersøkelse ba vi de kvinnene som svarte bekreftende på at de hadde opplevd vold som ikke var relatert til prostitusjon å oppgi hvem som var voldsutøver. I Osloundersøkelsen har de gjort det samme. Tabellen nedenfor viser hvilken relasjon kvinnene hadde til den personen som utøvde fysisk vold²¹.

Som tabellen tydelig viser blir kvinner enten de har prostitusjonserfaring eller ikke ofte utsatt for vold av sin partner/tidligere partner. Slektninger og familiemedlemmer står for en god del av de voldshandlingene kvinnene erfarer, og bekjente enda flere. Mer sjeldent utsettes de for vold av venner. Svært ofte utsettes altså kvinner uavhengig om de har prostitusjonserfaring eller ikke for vold av personer de vet hvem er. Det er imidlertid verdt å merke seg at kvinner med prostitusjonserfaring også utsettes for vold av ukjente personer.

²¹ Det presiseres at tallene for våre respondenter kun gjelder for voldshandlinger som ikke er knyttet til prostitusjon.

Få andre kvinner blir utsatt for vold av ukjente. Denne undersøkelsen gir ikke noe svar på hvorfor dette er tilfelle. Det er imidlertid rimelig å anta at noe av forklaringen ligger i de miljøene som kvinner i prostitusjon ofte tilhører; miljøer som gjør dem spesielt voldsutsatte, selv når volden ikke er relatert til sexsalg.

4.3 Vold - en del av jobben?

Kvinnene som har deltatt i denne undersøkelsen tar avstand fra at vold er noe kvinner i prostitusjon må akseptere som "en del av jobben". På dette spørsmålet svarer hele 82 % nei, mens kun 11 % svarer ja. 5 % av deltakerne har ikke svart på spørsmålet og 2 % svarer at de er usikre. Med sitatene nedenfor begrunner noen av kvinnene hvorfor de ikke aksepterer vold som "en del av jobben".

"Jeg er et menneske og trenger respekt".

"Vold er ikke en naturlig del av sex".

"Jeg kan bestemme hva jeg vil og si nei".

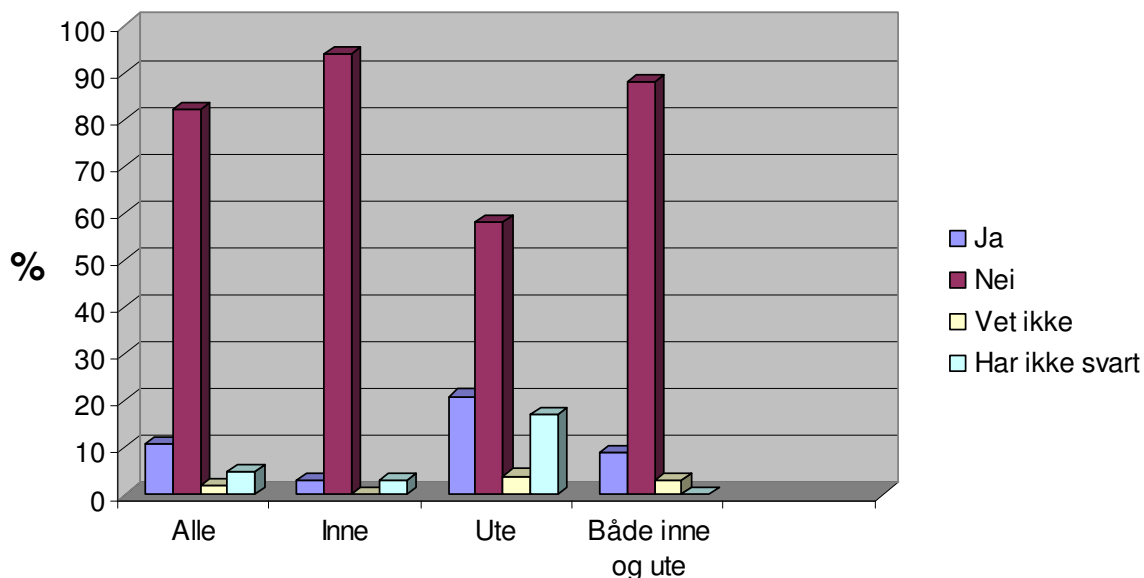
"Nærkontakt er noe mennesker betaler for å få og vold er ikke i denne billetten".

Likevel er det mange som påpeker at prostitusjon inneholder en stor risiko for vold. En forklarer det på denne måten: "Men, man tar en risiko uansett. Man jobber med fremmede og vet aldri om han som plukker deg opp er voldelig eller aggressiv", mens en annen skriver "Ikke noe vi skal akseptere, men vi må innse at sånn er det bare".

De respondentene som sier at de aksepterer vold som en del av det å være i prostitusjon begrunner dette med at det er vanlig at vold skjer når man jobber på gata om natta. Kvinnene setter seg i en utsatt posisjon ved å være i prostitusjon, og vold er en av konsekvensene av dette. Videre fremhever kvinnene at hallikene på gata er voldelige, at det finnes mange gale menn og at man aksepterer mye for å hjelpe familien sin. En argumenterer på følgende måte: "Det kommer alle slags mennesker, og som det ikke var nok så har du en hallik som sørger for at du får en så stor dose vold om dagen. Hver dag".

Mellom de ulike nasjonalitetsgruppene kan vi se at det finnes noen variasjoner. De nigerianske er den gruppen der flest aksepterer (20 %) vold som en del av jobben. Begrunnelsene de gir for aksepten er at det finnes mange farlige/gale kunder og at det er noe de aksepterer for å hjelpe familien sin. Det er imidlertid viktig å merke seg at mange i denne gruppen ikke har svart på spørsmålet (27 %) og at 53 % svarer at de ikke aksepterer vold. Blant respondentene som kommer fra Thailand/Latin Amerika og Norge/Danmark svarer henholdsvis 92 % og 88 % at de ikke aksepterer vold, mens henholdsvis 8 % og 3 % svarer at de aksepterer vold. I den østeuropeiske gruppen er det 83 % som svarer at de ikke aksepterer vold, mens 17 % aksepterer det. Begrunnelsene de gir for aksepten er at halliker og kunder er voldelige, og at de er avhengige av disse to partene for å være i prostitusjon.

I hvilken grad kvinnene aksepterer vold som en del av prostitusjonen varierer med prostitusjonsarena²².

Majoriteten av kvinnene i alle kategoriene svarer at vold ikke er noe som aksepteres som "en del av jobben". Blant de som jobber på innemarkedet svarer hele 94 % at vold ikke er akseptabelt. De som har opplevd minst vold er den gruppen der flest svarer at de ikke aksepterer vold. Man kan spørre seg om kvinnenes holdninger kan ha en innvirkning på utsattheten. Dette er en interessant diskusjon, men materialet i denne undersøkelsen kan verken underbygge eller bekrefte dette. 88 % av de som både jobber inne og svarer at de ikke aksepterer vold, mens kun 58 % av de som jobber på gata svarer det. Blant de som kun jobber på gata (21 %) finner vi også flest som svarer at vold er noe som må aksepteres som en del av jobben. Vi har ikke et materiale som kan forklare hvorfor aksepten er høyere på gata. Muligens kan dette sees i sammenheng med at den høyeste aksepten for vold (20 %) finnes blant de nigerianske kvinnene som jobber på gata. Man kan også anta at de som jobber på gata er vitne til mer vold en de som jobber inne eller både inne og ute. Kanskje aksepten blir høyere når man eksponeres for vold oftere?

4.4 Holdningene versus erfaringene

På tross av at mange av kvinnene har opplevd vold relatert til prostitusjon er de aller fleste av den oppfatning at vold mot kvinner i prostitusjon ikke er akseptabelt. Pro Sentret ser på dette som et sunt tegn. Vold er aldri akseptabelt. Dette signalet er viktig å sende til samfunnet og det er viktig at kvinnene signaliserer dette til omverden.

Man kan anta at holdningene til vold i det norske samfunnet generelt har en innvirkning på holdningene til kvinnene i denne undersøkelsen. Norge er et land med sterkt fokus på kvinners rettigheter og likestilling. I 2008 er vold mot kvinner et tema som er langt fremme i den norske samfunnsdebatten.

²² Svar kategoriene "vet ikke" og "ikke svart" er ikke oppgitt i tabellen.

Signalet både fra politisk hold og fra "mannen i gata" er at vold mot kvinner ikke er akseptabelt. En naturlig konsekvens av dette vil være at kvinner i prostitusjon også internaliserer denne holdningen.

Noen vil kanskje tro at erkjennelsen kvinnene har av at prostitusjon er risikofyllt, og at mange har opplevd vold relatert til prostitusjon, ville medføre en større aksept for volden. Argumentet blir da at jo mer man opplever og ser av vold, jo mer vil man godta. Hvis man skal legge denne argumentasjonen til grunn kan mangelen på aksept forklares med at selv om mange av kvinnene har erfart vold relatert til prostitusjon, så er ikke vold noe de opplever i "prostitusjonshverdagen". At de fleste som har opplevd vold i prostitusjonen kun rapporterer om 1-3 tilfeller betyr at vold ikke er "vanlig" i dagligdags forstand. Hvis man ser på antall "kundetreff" (for eksempel 5 hver dag 5 dager i uka) mot antall voldserfaringer (1-3 i løpet av prostitusjonsperioden) er vold heller unntaket enn regelen ved kjøp og salg av sex.

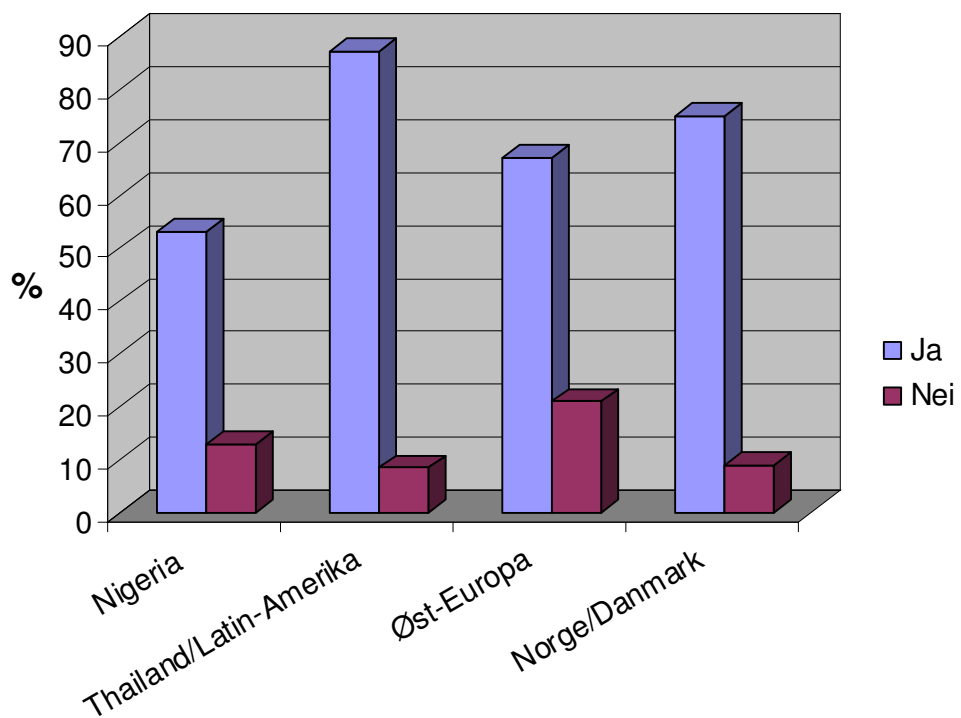
5

Konsekvenser av kriminalisering

Et av spørsmålene i undersøkelsen var om kvinnene trodde utsattheten for vold vil endre seg når sexkjøp blir kriminalisert. 74 % svarte at de tror utsattheten vil endre seg, mens 12 % svarte at de ikke trodde det. 7 % svarte at de ikke vet og 7 % har ikke svart på dette spørsmålet.

Det er flest kvinner fra innemarkedet (89 %) som tror at utsattheten vil endre seg. Av de som oppgir at de opererer både inne og ute svarer også mange (75 %) at de tror utsattheten vil endre seg, mens litt over halvparten (54 %) av de som oppgir at de jobber på gata svarer at de tror at det vil skje en endring.

Søylene under viser hvor mange som tror at utsattheten vil endre seg, og hvor mange som ikke tror det, fordelt på de ulike nasjonalitetsgruppene. Det er en tydelig overvekt av kvinner i alle nasjonalitetsgrupper som tror utsattheten vil endre seg når sexkjøp blir kriminalisert.²³

²³ De som ikke har svart på spørsmålet eller sagt at de er usikre vises ikke i tabellen.

5.1 Utsattheten for vold vil endre seg

Av de 74 % som har svart at de tror utsattheten vil endre seg når sexkjøp blir kriminalisert svarer 90 % at de tror at de vil bli mer utsatt enn de er nå. Mange har begrunnet svarene sine med at prostitusjonen blir mer skjult, at den vil bli mer organisert av kriminelle miljøer med halliker, bakmenn og menneskehandlere, at politiet vil miste oversikten, at kvinnene ikke vil tørre å anmelde vold, at det offentlige hjelpeapparatet vil svekkes og at de "skikkelige" kundene vil forsvinne og de "slemme" kundene vil bli igjen. I svarene under uttrykker kvinnene en sterk bekymring for fremtiden.

"Det sosiale hjelpeapparatet vil begrenses og kvinnene overlates til kunden og bakmenn og ingen andre fordi gateprostitusjon forsvinner".

"Ingen vil tørre si noe om overgrep og ingen vil få beskyttelse".

"De ordentlige kundene vil skremmes fra strøket og drittsekkene vil bli igjen".

"Vold skjer hjemme hos kunden hvor vi må jobbe når sexkjøp kriminaliseres"

"Det kommer til å oppstå mange lukkede miljøer og disse vil bli styrt av halliker – jentene vil jobbe gratis og bli utsatt for vold".

"Menn vil stjele gratis sex, og vil ikke bli tatt".

En annen konsekvens, som gjennomgående påpekes, er at de tror kvinner utenfor prostitusjonen også kommer til å bli mer utsatt for vold når sexkjøp kriminaliseres. Flere tror at særlig unge jenter blir mer utsatt. De begrunner dette med at kvinner i prostitusjon fungerer som en slags "buffer" mot vold og voldtekt mot andre kvinner i samfunnet, fordi menn får utløp for sine seksuelle preferanser eller frustrasjoner ved å oppsøke prostituerte. En forklarer dette på følgende måte: "Mange ensomme eller psykisk syke eller ustabile kommer til å ty til vold når det blir vanskeligere å kjøpe sex".

7 % av de som har svart at de tror at utsattheten vil endre seg har svart at de tror det vil bli mindre vold mot kvinner i prostitusjon når sexkjøp blir kriminalisert. Blant disse er det få som oppgir en begrunnelse for svaret sitt, men en skriver at hun tror kunder vil avstå fra å kjøpe sex fordi de er redde for straff, mens en annen svarer at kvinnene vil utsettes for mindre vold fra bakmenn fordi bakmennene vil miste den oversikten de har på gata i dag.

5.2 Utsattheten for vold vil ikke endre seg

Blant kvinnene som har deltatt i undersøkelsen svarer 12 % at de ikke tror utsattheten for vold vil endre seg når sexkjøp blir kriminalisert. Begrunnelsene for dette er at prostitusjon og vold vil finnes uavhengig av gjeldende lovverk. En annen begrunnelse er at loven vil føre til at det blir mindre prostitusjon i Norge og mer i andre land, men at det vil være like mye vold som før. En av respondentene har liten tro på noen form for endring og begrunner det med å si at "så lenge det finnes mennesker i verden vil det være prostitusjon og vold".

En del svarer at de ikke tror at utsattheten vil endre seg for kvinner som befinner seg i prostitusjon, men at andre kvinner i samfunnet vil bli mer voldsutsatt, dersom det blir mindre prostitusjon. Dette begrunnes med at prostitusjon forebygger voldtekt.

5.3 Hva tror Pro Sentret?

Det er vanskelig å komme med noen sikre påstander om hva som vil skje med prostitusjonsmarkedet når sexkjøp blir kriminalisert. Vi vil likevel komme med noen betraktninger om hva vi tror kan skje.

Flere vil søke til skjulte arenaer

Når sexkjøp ble kriminalisert i Sverige i 1999 ble gateprostitusjonen kraftig redusert (Stridbeck, Kristiansen og Schei 2004). Pro Sentret tror at dette også vil bli en konsekvens av kriminaliseringen i Norge. Vi antar at noen av kvinnene som nå befinner seg i gateprostitusjon vil slutte i prostitusjon, at noen vil reise til andre land for å selge seksuelle tjenester og at noen vil etablere seg på innemarkedet og/eller opparbeide seg en fast kundekrets (Pro Sentret 2008).

Denne undersøkelsen har vist at de kvinnene som i dag arbeider på innemarkedet har opplevd mindre vold (33 %) enn de som jobber ute (58 %) og både inne og ute (68 %). De som befinner seg på innemarkedet har også opplevd mindre grov vold enn de som opererer på gata. Undersøkelser fra andre land bekrefter også at kvinner som kun jobber på innemarkedet utsettes for mindre vold og mindre grov vold enn de som befinner seg i gateprostitusjon (Vanwesenbeeck 1994, Church, Henderson, Barnard og Hart 2001).

Pro Sentret erfarer at de fleste som opererer innendørs kommer fra Norge, resten av Europa og Asia. Vi antar at de fleste som selger sex på innemarkedet/annonsemarkedet i Oslo i dag har lovlig opphold i landet og at de kjenner Norge relativt godt. Noen bor permanent i Norge, mens andre reiser mellom ulike land og kommer tilbake til Norge med jevne mellomrom. Få av de som selger sex på innemarkedet har et alvorlig rusmisbruk.

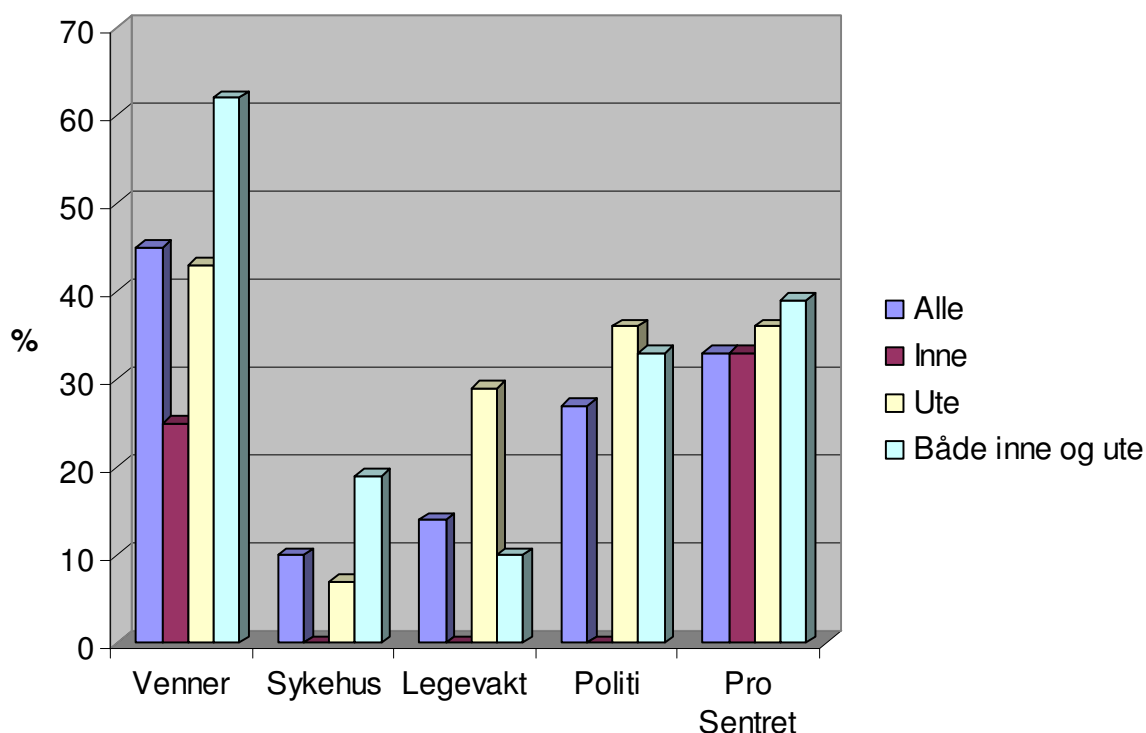
I gateprostitusjonen finner vi de mest marginaliserte kvinnene i prostitusjonen. Blant de norske er de fleste rusavhengige, med lav utdanning og dårlig økonomi. De utenlandske kvinnene har som regel liten kunnskap om Norge, kjenner ikke sine rettigheter, behersker ikke det norske språket, har problemer med å finne seg et sted å bo, forsørger familie i hjemlandet og er/har vært utsatt for menneskehandel.

Pro Sentret tror at de kvinnene som i dag dominerer gateprostitusjonen i Oslo vil ha store problemer med å etablere seg på innemarkedet uten hjelp fra andre når kriminaliseringen kommer. Det store flertallet vil derfor reise til andre land for å prøve lykken der, mens noen få vil gjøre et forsøk på å etablere seg på innemarkedet. Pro Sentret registrerte i 2007 (Pro Sentret 2008) en svak tendens til at noen få av de utenlandske kvinnene i gateprostitusjon forsøkte å etablere seg på annonsemarkedet. Pro Sentret mener at de som velger å bli i Norge når kriminaliseringen kommer vil være svært sårbare for organisert kriminalitet hvis de ønsker å etablere seg på annonsemarkedet.

Det er også sannsynlig at noen vil forbli i gateprostitusjonen etter at loven trer i kraft. Dette vil trolig være de som ikke oppfatter at de har andre alternativer, som psykisk syke og rusavhengige, og virksomheten vil trolig være mindre synlig enn i dag. I en kronikk i Aftenposten fra 2005 skriver Ulf Stridbeck, leder for Arbeidsgruppen om rettslig regulering av kjøp av seksuelle tjenester, at de kundene som vil kjøpe sex på gaten etter en kriminalisering vil være de mindre hyggelige kundene, og ikke de normale hyggelige kundene. Det er derfor trolig at situasjonen til de kvinnene som blir igjen i gateprostitusjonen etter kriminaliseringen vil bli forverret.

Vil færre be om hjelp?

Tabellen under viser hvem kvinnene ber om hjelp fra etter at de har vært utsatt for vold i forbindelse med prostitusjon.

Kvinnene som jobber på innemarkedet har flere voldserfaringer enn de som jobber på gata. Volden er heller ikke like grov som den kvinnene på gata har opplevd. Når man skal se på hvor mange som ber om hjelp, og hvem de ber om hjelp fra, er det selvfølgelig viktig å se på hvilken type vold de har opplevd. Flere vil nok be om hjelp fra politi og sykehuset hvis de har blitt grovt fysisk mishandlet enn hvis de har blitt dyttet på. Dette kan være med på å forklare at betydelig flere av de som jobber på gata eller både inne/ute har bedt om hjelp fra ulike aktører. Det er likevel viktig å merke seg at ingen av kvinnene som kun jobber på innemarkedet har bedt sykehus, legevakt og politi om hjelp når de har opplevd vold. Er dette fordi de ikke har opplevd mye grov vold, eller kan dette ses i sammenheng med at innemarkedet er mer skjult og tilbaketrukket fra hjelpeapparatet?

De fleste av kvinnene som befinner seg i gateprostitusjonen i dag har mer daglig kontakt med hjelpeapparatet enn kvinnene som kun selger sex på innemarkedet. Politiet er synlige i gatebildet og kvinnene møter også ukentlig hjelpetiltak som Pro Sentret og Nadheim på gata. Mange besøker også hjelpetiltakene regelmessig for helsehjelp, kondomer, mat og annet. Når man har jevnlig kontakt med et hjelpetiltak vil nok tilbøyeligheten til å be om hjelp også være større, i tillegg til at man vil be om mer hjelp jo grovere vold man er utsatt for.

Dersom gateprostitusjonen reduseres når kriminalisering av sexkjøp er en realitet, vil sannsynligvis de kvinnene som går over fra gateprostitusjon til innearenaen ha mindre kontakt med hjelpeapparatet, fordi politi og hjelpetiltak ikke vil være synlig i det daglige. Dette kan også bli en konsekvens for de som forblir i gateprostitusjonen, da også de vil operere mer i det skjulte. Når avstanden til hjelpetiltakene øker vil nok også terskelen for å ta kontakt bli høyere. Vi mener det er grunn til å bekymre seg over at muligens enda færre vil be om hjelp når de befinner seg på mer skjulte arenaer.

Økt vold mot kvinner i prostitusjon?

Mange av kvinnene som befinner seg i gateprostitusjonen rapporterer om trusler og trakassering fra ukjente forbipasserende til fots eller i bil. Hvis kriminalisering av sexkjøp medfører at gateprostitusjonen blir mindre vil muligens mengden av denne typen vold og trakassering reduseres. På den andre siden er det en fare for at mer marginalisering vil kunne virke som en legitimering av nettopp slik virksomhet mot de som blir igjen på gata.

Det er få "ukjente forbipasserende" på innemarkedet og det er lite trolig at denne typen vold og trakassering vil flytte seg til innemarkedet. På lik linje med gata er voldsutøver i de fleste tilfellene tilfeldige kunder på innemarkedet. Det er ingen grunn til å tro at dette vil endre seg ved kriminalisering. Om kvinnene på innemarkedet vil bli mer utsatt for kundevold når sexkjøp kriminaliseres er usikkert. Med tanke på at prostitusjonen vil bli mer skjult og at kvinnene dermed blir mer sårbare, kan man anta at det er en mulighet for det. Hvis kundene vet at kvinnene har lite kontakt med hjelpeapparatet, samt har en høyere terskel for å oppsøke hjelp, kan det hende at terskelen for å utøve vold mot kvinnene blir lavere. En del av de voldelige kundene som i hovedsak kjøper sex på gata, vil nok kjøpe sex på innemarkedet hvis gateprostitusjonen reduseres. Det er naivt å tro at disse mennene vil slutte å kjøpe sex og slutte å være voldelige når sexkjøp kriminaliseres.

I sin kronikk i Aftenposten påpeker Stridbeck (2005) at de som ble igjen i gateprostitusjonen i Sverige etter kriminaliseringen opplevde økt redsel for vold, økt krav om ubeskyttet sex, økt risiko for kjønnssykdommer, flere beskyttende halliker og problemer med oppfølging fra sosiale- og helsemyndigheter. Han hevder altså at kriminalisering medfører en forverret situasjon for de gateprostituerte.

Når det gjelder innemarkedet erfarer Pro Sentret at mange av de kvinnene som i dag befinner seg på innemarkedet bekymrer seg for at politiet vil spåne på kvinnene for å nå kunden. En konsekvens av denne bekymringen kan være at kvinnene vil forsøke å skjule virksomheten sin mer enn de gjør i dag og at markedet vil bli mindre gjennomiktig. Dette vil kunne føre til at flere velger å jobbe alene i leiligheter fremfor sammen med andre, nettopp for å skjule virksomheten sin bedre.

Pro Sentret er bekymret for at et mindre gjennomskiktig marked og mer jobbing alene vil føre til at utsattheten for vold vil øke på innemarkedet.

Pro Sentret antar at prostitusjonen vil bevege seg mot mer skjulte arenaer og at det kan føre til mer organisert kriminalitet på innemarkedet. Vi har også sett at Stridbeck (2005) viser til at det har blitt mer organisert kriminalitet på gata i Sverige etter kriminaliseringen.

Pro Sentret tror at mer organisert kriminalitet og hallikvirksomhet i både gateprostitusjonen og på innemarkedet vil kunne medføre at kvinnene blir mer sårbare for vold både fra de som organiserer prostitusjonen for dem og fra kunder. Dette fordi virksomheten vil bli mer skjult for innsyn og fordi de trolig blir mer avhengig av "hjelp" fra organisatorer. Vi finner det også bekymringsfullt at det rapporteres om grovere vold mot kvinnene som befinner seg i prostitusjon etter at sexkjøp ble kriminalisert i Sverige (Stridbeck, Kristiansen og Schei 2004).

Økt vold mot kvinner i samfunnet?

Som vist tidligere tror mange av kvinnene som har deltatt i undersøkelsen at resten av kvinnene i samfunnet vil utsettes for mer vold og voldtekt når sexkjøp blir kriminalisert. Begrunnelsen de gir er at kvinner i prostitusjon fungerer som en slags "buffer" mot vold og voldtekter mot andre kvinner fordi menn får utløp for sine seksuelle preferanser, lyster og frustrasjoner ved å oppsøke prostituerte.

Påstanden om at sexsalg forebygger voldtekt er velkjent i debatten om prostitusjonen. På lik linje med kvinnene i denne undersøkelsen hevder noen at prostitusjon har en samfunnsbeskyttende funksjon fordi en del menn får utløp for seksuell frustrasjon, seksuell lyst og seksuelle preferanser de ikke ellers hadde fått utløp for. Mange vil kalle denne påstanden en myte.

Så vidt Pro Sentret vet finnes ingen dokumentasjon på at det i samfunn med liten prostitusjonsforekomst er mer vold mot og voldtekt av kvinner enn i samfunn der det finnes mye prostitusjon. Vi finner det også udokumentert at menn, dersom de ikke får utløp for sin sexlyst gjennom sexkjøp, vil tvinge og true andre til å ha sex. Vi vet at mennesker lever uten sex i kortere eller lengre perioder uten at de utøver vold av den grunn.

6

Avslutning

Formålet med denne undersøkelsen har vært å dokumentere hvilke erfaringer kvinner i prostitusjon i dag har med vold, trusler og/eller trakassering. Bakgrunnen for dette var at eksisterende undersøkelser beskriver volden i et prostitusjonsmarkedet som har endret seg betraktelig de siste årene. Med tanke på den forestående kriminaliseringen av sexkjøp var det også viktig å få dokumentert situasjonen i dag, for å kunne følge med på utviklingen i prostitusjonsmarkedet.

Hovedfunnene viser at kvinner med prostitusjonserfaring utsettes for mye vold både i og utenfor prostitusjonen. De er betraktelig mer voldsutsatt enn andre kvinner og den volden de utsettes for er ofte svært grov. I de tilfellene der volden er relatert til prostitusjon er voldsutøver i all hovedsak ukjent. Når kvinnene utsettes for vold som ikke er knyttet til prostitusjon er voldsutøver ofte partner eller en annen person vedkommende kjenner. Resultatene fra denne undersøkelsen er i hovedsak sammenfallende med andre, både nasjonale og internasjonale studier.

Resultatene er nedslående, og det er svært bekymringsfullt at kvinnene tror fremtiden kan bli enda verre. I likhet med våre respondenter frykter Pro Sentret at den forestående kriminaliseringen av sexkjøp vil kunne marginalisere kvinner i prostitusjon ytterligere, noe som igjen kan føre til økt voldsutsatthet. Vi håper at både kvinnene og vi tar feil i dette henseende. Det er imidlertid gledelig å registrere at majoriteten av våre respondenter er av den oppfatning at vold ikke kan aksepteres som en "del av jobben". Med dette sender kvinnene ut et klart signal om at vold aldri er akseptabelt.

Denne undersøkelsen har vist at våre respondenter har en svært høy terskel for å oppsøke hjelp når de har blitt utsatt for vold. I så måte skiller de seg ikke ut fra andre voldsutsatte kvinner. Det er derfor i disse tider særlig viktig følge med på utviklingen i markedet og jobbe aktivt for både å forhindre at kvinner med prostitusjonserfaring utsettes for vold og for å bedre det eksisterende hjelpetilbudet.

Pro Sentret kommer til å ha et økt fokus på vold mot kvinner i prostitusjon i tiden framover. Vi ønsker å forebygge voldsutsatthet ved å skolere kvinnene i hvordan de best kan unngå potensielt farlige situasjoner når de selger seksuelle tjenester. Trygghet "på jobben" er viktig også for våre brukere. Vi vil også bedre samarbeidet mellom oss og andre aktuelle hjelpeinstanser, som politi, legevakt, voldtekstmottak og bistandsadvokater. Det er viktig for en så marginalisert og stigmatisert gruppe som våre brukere at de kan føle seg trygge på å bli møtt med respekt når de henvender seg til offentlige hjelpeinstanser etter å ha vært utsatt for vold knyttet til prostitusjon.

Vi har i flere år levert helsetjenester til våre brukere, med et fokus på seksuell og reproduktiv helse. Det er trolig et poeng i tiden framover å etablere et bredere helsetilbud til våre brukere som også omfatter voldsforebygging.

Pro Sentret må jobbe for at også politikere og bevilgende myndigheter setter fokus på vold, trusler og trakassering av kvinner i prostitusjon. Som en marginalisert gruppe i samfunnet er de særlig voldsutsatt og mange har på grunn av sin oppholdsstatus begrensede helserettigheter her til lands. Pro Sentret mener at norske myndigheter må ta et ansvar for alle kvinner som utsettes for vold og tilby adekvat oppfølging.

Det er vårt håp at gjennom å dokumentere kvinnenenes livsbetingelser generelt og voldsutsatthet spesielt så vil vi bidra til å skape en større forståelse for hvem disse kvinnene er, deres livssituasjon, rettigheter og behov. Gjennom økt kunnskap håper vi å kunne bidra til å bedre kvinnenenes livsbetingelser, forhindre ytterligere marginalisering, styrke hjelpetiltakene og derigjennom bidra til at kvinnene i noe mindre grad utsettes for vold, trusler og trakassering både i og utenfor prostitusjon.

Vedlegg

INFORMASJON OM SPØRREUNDERSØKELSEN

”ERFARINGER KNYTTET TIL VOLD, TRAKASSERING OG TRUSLER”

Høsten 2007 gjennomfører Pro Sentret en spørreundersøkelse om hvilke erfaringer kvinner i prostitusjon har med vold, trakassering og trusler. Spørreundersøkelsen er selvfølgelig anonym!

Spørreskjemaet består av fem deler:

DEL 1: Personlig informasjon

DEL 2: Det siste årets erfaringer med vold, trusler og trakassering i forbindelse med prostitusjon.

DEL 3: Generelle erfaringer med vold, trusler og trakassering i forbindelse med prostitusjon

DEL 4: Erfaringer med vold, trusler og trakassering utenom prostitusjon.

DEL 5: Vurderinger om vold, trusler og trakassering

I undersøkelsen vår har vi valgt å kalle følgende handlinger for vold, trusler og trakassering:

Trusler/tvang	Holdt fast	Dyttet på	Innestengt
Slått med knyttneve	Slått med flat hånd	Kløpet	Kastet ut av bil
Sparket	Lugget	Bitt	Kloret
Truet med våpen	Kvelertak	Voldtatt	Ranet/ Forsøkt ranet
Spyttet på	Kalt skjellsord	Brent	Uønsket befølt
Truet/ tvunget til sex som ikke var avtalt			

Du har også mulighet til å skrive inn andre handlinger som du definerer som vold, trusler og trakassering i spørreskjemaet.

Hvordan svarer man på spørreskjemaet?

På de spørsmålene det står ulike alternativer på setter du en ring rundt svaret ditt. På

spørsmålene som har en prikkete linje etter seg skriver du svaret ditt på den prikkete linjen.

Har du spørsmål om undersøkelsen eller trenger hjelp til å fylle ut skjemaet kan du spørre en av de ansatte om hjelp.

b)

I Norge I et annet/andre land Både i Norge og i annet/andre land
Hvis annet land, hvor:

5. Type trussel/vold/trakassering

a)

Trusler/tvang	Holdt fast	Dyttet på	Innestengt
Slått med knyttneve	Slått med flat hånd	Kløpet	Kastet ut av bil
Sparket	Lugget	Bitt	Kloret
Truet med våpen	Kvelertak	Voldtatt	Ranet/ Forsøkt ranet
Spyttet på	Kalt skjellsord	Brent	Uønsket befølt
Truet/ tvunget til sex som ikke var avtalt			
Annet:.....			

b) Har du blitt utsatt for flere typer trusler/vold/trakassering samtidig? (for eksempel blitt voldtatt, kløpet og sparket samtidig)

Nei

Ja

Hvis ja, hvilke typer samtidig?

Hvis ja, hvor mange voldsutøvere var det?

Hvis ja, hvem var voldsutøver/voldsutøverne?

6. Skadevåpen

Ble noen gjenstander/våpen brukt for å skade deg?

Ja

Nei

Hvis ja, hvilket?

7. Følger av vold/ trusler/ trakassering (fysiske og psykiske)

Ingen

Skremt

Kortvarig smerte

Synlig skade

Alvorlig trussel mot livet

Langvarig smerte (mer enn 1 time)

Angst/ psykiske plager

Annet:.....

8. Hvem hjalp deg etter dette?

Ingen

Legevakt

Politi

Venner

Sykehus

Partner

Familie

Kunde

Trengte ikke hjelp

Pro Sentret

Nadheim

Natthjemmet

Krisesenter

Annet:

DEL 3: Vold, trusler og trakassering i forbindelse med prostitusjon

1. Har du noen gang opplevd å bli utsatt for vold, trusler og/eller trakasering i forbindelse med prostitusjon?

Ja

Nei

(Hvis du svarer ja gå til neste spørsmål, hvis du svarer nei gå til del 4)

2. Hvor mange episoder av vold, trusler og trakassering?

Husker ikke 1-3 4-6 7-10 Flere enn ti ganger

3. Voldsutøver

a)

Mann/menn Kvinne/kvinner Både mann og kvinne

b)

Var utøveren:

Fast kunde Tilfeldig kunde Ukjent, i bil Sjef/hallik
Ukjent, forbigående Annen kvinne på strøket Bekjente fra rusmiljøet

Annet:.....

4. Åsted

a)

På gaten I bil På hotell
I egen leilighet I voldsutøvers leilighet På massasjeinstitutt
I arbeidsleilighet

Annet:.....

b)

I Norge I et annet/andre land Både i Norge og i annet/andre land
Hvis annet land, hvor:

5. Type trussel/vold/trakassering

a)

Trusler/tvang Holdt fast Dyttet på Innestengt
Slått med knyttneve Slått med flat hånd Kløpet Kastet ut av bil
Sparket Lugget Bitt Kloret
Truet med våpen Kvelertak Voldtatt Ranet/ Forsøkt ranet
Spyttet på Kalt skjellsord Brent Uønsket befølt
Truet/ tvunget til sex som ikke var avtalt

Annet:.....

b) Har du blitt utsatt for flere typer trusler/vold/trakassering samtidig (for eksempel blitt voldtatt, kløpet og sparket samtidig)?

Nei

Ja

Hvis ja, hvilke typer samtidig?

Hvis ja, hvor mange voldsutøvere var det?

Hvis ja, hvem var voldsutøver/voldsutøverne?

6. Skadevåpen

Ble noen gjenstander/våpen brukt for å skade deg?

Ja

Nei

Hvis ja, hvilket?

7. Følger av vold/ trusler/ trakassering (fysiske og psykiske)

Ingen

Skremt

Kortvarig smerte

Synlig skade

Alvorlig trussel mot livet

Langvarig smerte (mer enn 1 time)

Angst/psykiske plager

Annet:.....

8. Hvem hjalp deg etter dette?

Ingen	Legevakt	Politi	Venner
Sykehus	Partner	Familie	Kunde
Trengte ikke hjelp	Pro Sentret	Nadheim	Natthjemmet
Krisesenter			
Annet:.....			

DEL 4: Vold, trusler og trakassering utenom prostitusjon

1. Har du opplevd vold, trusler og/eller trakassering som ikke kan knyttes til prostitusjon?

Ja
Nei

(Hvis du svarer ja, gå til neste spørsmål. Hvis du svarer nei så gå til del 5)

2. Hvor mange episoder av vold, trusler og trakassering?

Husker ikke 1-3 4-6 7-10 Flere enn ti ganger

3. Omtrent hvor gammel var du første gang du husker at du ble utsatt for vold, trusler og/eller trakassering?

.....

4. Voldsutøver

a)

Mann/menn Kvinne/Kvinner Både mann og kvinne

b)

Var utøveren:

Foreldre Søskene Annen familie
Partner Venner Bekjente

Ukjente

Annet:

5. Har du opplevd vold, trussel og/eller trakassering gjentatte ganger fra samme person/personer?

Ja Fra hvem?

Nei

6. Type trussel/vold/trakassering

a)

Trusler/tvang	Holdt fast	Dyttet på	Innestengt
Slått med knyttneve	Slått med flat hånd	Kløpet	Kastet ut av bil
Sparket	Lugget	Bitt	Kloret
Truet med våpen	Kvelertak	Voldtatt	Ranet/ Forsøkt ranet
Spyttet på	Kalt skjellsord	Brent	Uønsket befølt

Truet/ tvunget til sex som ikke var avtalt

Annet:.....

b) Har du blitt utsatt for flere typer trusler/vold/trakassering samtidig?

Nei

Ja

Hvis ja, hvilke typer samtidig?

Hvis ja, hvor mange voldsutøvere var det?

Hvis ja, hvem var voldsutøver/voldsutøverne?

7. Skadevåpen

Ble noen gjenstander/våpen brukt for å skade deg?

Ja

Nei

Hvis ja, hvilket?

8. Følger av vold, trusler, trakassering (fysiske og psykiske)

Ingen

Skremt

Kortvarig smerte

Synlig skade

Alvorlig trussel mot livet

Langvarig smerte (mer enn 1 time)

Angst/psykiske plager

Annet:.....

9. Hvem hjalp deg etter dette?

Ingen

Trengte ikke hjelp

Politi

Venner

Partner

Familie

Kunde

Pro Sentret

Nadheim

Natthjemmet

Krisesenter

Sykehus

Legevakt

Lege/helsetjeneste

Skole

Barnevern

Sosialkontor

Annet:.....

DEL 5: Vurdering av vold, trusler og trakassering

1. Tror du kvinner i prostitusjon utsettes for mer vold enn kvinner som ikke er i prostitusjon?

Ja

Nei

Begrunnelse:.....

.....

.....

2. Er vold noe man må akseptere som "en del av jobben" når man er i prostitusjon?

Ja

Nei

Begrunnelse:.....

.....

.....

.....

3. Hvilke typer vold, trusler og trakassering oppfatter du som mest belastende/hva er du mest redd for? (Sett ring rundt opptil fem alternativer.)

Trusler/tvang	Holdt fast	Dyttet på	Innestengt
Slått med knyttneve	Slått med flat hånd	Kløpet	Kastet ut av bil
Sparket	Lugget	Bitt	Kloret
Truet med våpen	Kvelertak	Voldtatt	Ranet/ Forsøkt ranet
Spyttet på	Kalt skjellsord	Brent	Uønsket befølt
Truet/ tvunget til sex som ikke var avtalt			

4. Er det noe av dette du ikke vil definere som vold, trusler og trakassering?

Trusler/tvang	Holdt fast	Dyttet på	Innestengt
Slått med knyttneve	Slått med flat hånd	Kløpet	Kastet ut av bil
Sparket	Lugget	Bitt	Kloret
Truet med våpen	Kvelertak	Voldtatt	Ranet/ Forsøkt ranet
Spyttet på	Kalt skjellsord	Brent	Uønsket befølt
Truet/ tvunget til sex som ikke var avtalt			

5. Hvis du har vært utsatt for vold/trusler/trakassering, hva gjør du for å bearbeide/takle erfaringen/erfaringene?

.....

.....

.....

.....

6. Bekymrer du deg for at du kan bli utsatt for vold/ trusler/trakassering?

Nei

Ja

Hvis ja, hva gjør du for å takle frykten?

.....

.....

.....

.....

7. Hva gjør du for å beskytte deg mot vold/trusler/trakassering?

.....

.....

.....

8. Hvordan tror du at du kan beskytte deg bedre mot vold/trusler/trakassering?

.....

.....

.....

Kilder

- Church, Stephaine, Marion Henderson, Marina Bernard og Graham Hart (2001): "Violence by clients towards female prostitutes in different work settings: questionnaire survey", I *British Medical Journal March 2001*. London: British Medical Journal
- Haaland, Thomas (1997): *Et varmt hjem i en kald hverdag. En evaluering av Natthjemmet for prostituerte*. Oslo: NIBR
- Hjemdal, Ole Kristian, Hilde Pape og Kari Stefansen (2004): "Innledning", I *Den skjulte volden? En undersøkelse om Oslobefolkningens utsatthet for trusler, vold og seksuelle overgrep*. Kari Stefansen og Hilde Pape (red.) Oslo:NKTVS/NOVA, NKVTS rapport nr.1/2004.
- Høigård, Cecilie og Liv Finstad (1986): *Bakgater. Om prostitusjon, penger og kjærlighet*. Oslo: Pax Forlag A.S.
- Isdal, Per (2000): *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Karlsen, Cecilie (1993): *Mødre og engler. En evaluering av to tiltak for prostituerte i Oslo*. Oslo: Diakonhjemmets høgskolesenter
- Kilian, Jannicke, Marte Ødegård Lund og Kaia-teamet ved Utekontakten i Bergen (2002): *Walk on the wild side. Om kvinner i gateprostitusjonen i Bergen og vold*. Bergen: Bergen kommune, Helse og sosial.
- Natthjemmet (2000): *Begrunnelse for nødvendige særtiltak mot vold*. Brev fra Natthjemmet og Pro Sentret. Oslo
- Kristvik, Ellen (2005): *Sterke hovud og sterke hjarte. Thaiandske kvinner på den norske sexmarknaden*. Oslo: Seksjon for medisinsk antropologi, Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin.
- Norli, Bjørg (2006): *Utenlandsk prostitusjon i Oslo*. Oslo: Pro Sentret, Oslo Kommune.
- Norli, Bjørg (2007): "Prostitusjon et ordensproblem?", I *Året 2006*. Pro Sentret. Oslo: Pro Sentret, Oslo Kommune.
- NOU 2008:4: *Fra ord til handling. Bekjempelse av voldtekt krever handling*. Oslo, 2008.
- Pape, Hilde (2004): "Gjerningsmannens kjønn og relasjon til offeret" , I *Den skjulte volden? En undersøkelse om Oslobefolkningens utsatthet for trusler, vold og seksuelle overgrep*. Kari Stefansen og Hilde Pape (red.) Oslo:NKTVS/NOVA, NKVTS rapport nr.1/2004.

- Pape, Hilde (2004): "Ofre for vold og trusler – et oversiktsbilde", I *Den skjulte volden? En undersøkelse om Oslobefolkningens utsatthet for trusler, vold og seksuelle overgrep*. Kari Stefansen og Hilde Pape (red.) Oslo:NKTVS/NOVA, NKVTS rapport nr.1/2004.
- Pape, Hilde og Kari Stefansen (red.) (2004): *Den skjulte volden? En undersøkelse om Oslobefolkningens utsatthet for trusler, vold og seksuelle overgrep*. Kari Stefansen og Hilde Pape (red.) Oslo:NKTVS/ NOVA, NKVTS rapport nr.1/2004.
- Pro Sentret (2007): *Høringsuttalelse om forslag om kriminalisering av sex-kjøp*.
- Pro Sentret (2008): *Året 2007*. Oslo: Pro Sentret, Oslo Kommune.
- Prostituertes interesseorganisasjon i Norge, PION (2007): *Høringsuttalelse om forslag om kriminalisering av sex-kjøp*.
- Polyakova, Irina (2007): *"Unge jenter tilbys jobb i utlandet" – en kvalitativ studie av transnasjonal prostitusjon til Norge fra Øst-Europa*. Masteroppgave i sosiologi ved institutt for sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo.
- Skilbrei, May-Len (1998): *Når sex er arbeid*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Skilbrei, May-Len, Marianne Tveit og Anette Brunovskis (2006): *Afrikanske drømmer på europeiske gater. Nigerianske kvinner i prostitusjon i Norge*. Oslo: Fafo.
- Skilbrei, May-Len og Marianne Tveit (2007): *Facing return: Perceptions of repatriation among Nigerian women in prostitution in Norway*. Oslo : Fafo.
- Smette, Ingrid (2003): *Den seksuelle slavestand? Ein rapport om kundar i prostitusjonen*. Oslo: Pro Sentret, Oslo kommune.
- Sosial- og helsedirektoratet (2007): *Høringsuttalelse om forslag om kriminalisering av sex-kjøp*.
- Stiftelsen Kirkens Bymisjon Oslo (2007): *Høringssvar vedr. forslag om kriminalisering av sex-kjøp*.
- Stridbeck, Ulf (2005): *Ikke se til Sverige*. Kronikk i Aftenposten 5. januar 2005
- Stridbeck, Ulf, Olaf Kristianssen og Berit Schei (2004): *Sexkjøp i Sverige og Nederland. Reguleringer og erfaringer. Rapport fra arbeidsgruppe om rettslig regulering av kjøp av seksuelle tjenester*. Oslo
- Vanweesenbeeck, W.M.A (1994): *Prostitutes well-being and risk*. Amsterdam
- Weitzer, Ronald (2005): "Flawed Theory and Method in Studies of Prostitution", I *Violence Against Women Vol. 11 No. 7 July 2005*, Sage Publication

Pro Sentret er:

et riksdekkende kompetansesenter for prostitusjon. Vi er også Oslo kommunes hjelpetiltak for kvinner og menn med prostitusjonserfaring. Vi er finansiert ved statlige og kommunale midler. Vi er 16 ansatte og flere frivillige medarbeidere.

SOM KOMPETANSESENTER SKAL VI HA LANDSDEKKENDE VEILEDNINGS- OG KUNNSKAPSFORMIDLINGSOPPGAVER OM:

- kvinnelig og mannlig prostitusjon og barneprostitusjon
- årsaker og skadevirkninger til prostitusjon
- gode metoder i sosialt arbeid med personer som prostituerer seg

Vi skal tenke forebygging og ha et likestillingsperspektiv, samt holde oss ajour med utviklingen i Norge og internasjonalt.

- Vi skal yte veiledning på forespørsel fra ansatte i hjelpeapparatet
- svare på henvendelser fra prostituerte over hele landet
- bistå universiteter, høyskoler og grunnutdanninger med materiell og undervisning og initiere forskning
- ta imot studenter og hospitanter
- utarbeide dokumentasjon og bibliotek
- drive informasjons- og holdningsarbeid.

SOSIALT HJELPETILTAK:

ARBEID MED ENKELTPERSONER: Et individuelt rettet arbeid står sentralt i vårt tilbud. Utgangspunktet er den enkelte brukers ønske om råd og veiledning, det være seg om økonomiske, juridiske eller sosiale og helsemessige spørsmål. Vi tilbyr også hjelp til endring og personlig vekst. Vi har taushetsplikt.

VARMESTUE: Varmestua er et lavterskeltilbud basert på omsorg og motivasjon. Vi stimulerer brukerne til deltakelse i driften. Vi initierer miljøtiltak og har fokus på bedret helse. En skadereduserende profil samt rehabilitering er metoder i arbeidet.

OPPSØKENDE ARBEID I PROSTITUSJONSMILJØENE: Hovedmål er helseopplysning og forebygging. Et særlig fokus på unge i prostitusjonen er viktig.

PROSJEKTER/GRUPPEARBEID: Siden Pro Sentret startet i 1983 har vi sett det som viktig å være åpne for prosjekter og gruppevirksomhet, både for å undersøke/kartlegge et område eller prøve ut nye metoder.

Pro Sentret tror at:

Alle mennesker er født frie og med samme menneskeverd og menneskerettigheter. De er utstyrt med fornuft og samvittighet og bør handle mot hverandre i brorskapets ånd. (fra menneskerettighetserklæringen)

Pro Sentret ønsker å bygge sitt arbeid på det beste i vårt samfunns humanistiske tradisjon. Prostitusjon er ikke en egenskap ved mennesker, men en handling. Vi ønsker å se enkeltmennesket i et helhetlig perspektiv. Samfunnet trenger å vise solidaritet med kvinner og menn som selger sex. Vi må se dem som subjekter i egne liv og ha respekt for deres valg. Vi ønsker å bryte ned myter og fordommer med innsikt og viten og vil arbeide for at samfunnet ikke brennmerker de som deltar i prostitusjonen. Prostitusjon foreligger når minst to parter kjøper, respektivt selger seksuelle tjenester. Samfunnet bør ha en betydelig forebyggende innsats mot prostitusjon og et godt sosialt tilbud til de som vil ut av det. Arbeidet må være basert på en ikke - fordømmende holdning.

Pro Sentret
OSLO KOMMUNE

Tollbugaten 24 / N-0157 Oslo / Norway
Tlf. +47 23 10 02 00 / Telefaks: +47 22 41 05 44 / E-mail:
prosentret@sby.oslo.kommune.no
www.prosentret.no